

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

G. van Atten, Gorinchem

Jezus en Natanaël

(Joh. 1:46-52)

Filippus vond Natanaël. Daar eindigen we de vorige keer. Hij heeft hem gezocht om hem te laten delen in de vreugde van de vinder: Wij hebben Hem gevonden, van wie Mozes in de wet geschreven heeft en de profeten, Jezus, de zoon van Jozef, uit Nazaret.

De enthousiaste aankondiging brengt haar eigen vraag mee. Zoon van Jozef? Uit Nazaret? Waar heeft Mozes over Nazaret geschreven? Waar en hoe hebben de profeten over Nazaret geschreven? Komt uit dat galilese dorp het goede van God? Heeft Filippus daar dan helemaal niet bij nagedacht, dat hij dat zo maar kan ponderen? Uit Galilea komt nooit veel goeds. In de tijd van Jezus' geboorte, de tijd van de volkstelling, was er een opstandeling verschenen in Galilea, een zekere Judas, die net als zijn voorganger Teudas messiaanse pretenties had. Hij had alleen maar ellende over zichzelf en zijn aanhang gebracht. We horen dat in Hand. 5 uit de mond van Gamaliël. Galilea – dat was het land van de zeloten. Een volk dat in duisternis wandelt. Kan daarvan werkelijk iets goeds komen? Iets dat het geloven waard is? Iets dat meer is dan een onbekookte vrijheidsdrang – maar echt iets, ja zelfs: iemand, over wie Mozes en de profeten geschreven hebben? Breekt nu de nieuwe tijd aan? Natanaël heeft er zijn twijfels over. Misschien denkt u nu: Maar Matt. 2:23 dan? Daar staat toch, dat Jozef zich in Nazaret vestigde, opdat in vervulling zou gaan hetgeen door de profeten gesproken is, dat Hij Nazoreeër zou heten? Maar in die tekst is geen sprake van een letterlijke aanhaling. Mogelijk hebben we daar te maken met een klank-associatie tussen de aanduiding Nazarener en het hebreeuwse woord 'neser', d.i. spruit (Jes. 11:1, Zach. 3:8, 6:12). Dat is de mening van prof. Grosheide in zijn commentaar. Prof. Van Bruggen denkt meer aan een inhoudelijk citaat. Het gaat niet om een plaatsnaam, maar om het verachtelijke karakter van de aanduiding 'nazarener': misschien iets als wat wij aanduiden met: 'uit de klei getrokken'. „Het was nodig dat de Knecht van de HERE zou opschieten als een wortel uit dorre aarde en geen indruk zou maken op de mensen in het

land. Men zou Hem geen betere benaming waardig keuren dan 'Jezus, de Nazoreeër'” (Van Bruggen, commentaar Matteüs, p. 59). Met deze uitleg van de tekst uit Matteüs 2 is de reactie van Natanaël geheel in overeenstemming.

Filippus heeft maar één weerwoord: kom en zie! Hij gaat niet in discussie, maar neemt zijn vriend mee naar de Here Jezus. Hij doet het met bijna dezelfde woorden als die, waarmee de Here Jezus Andreas en Johannes riep: komt en gij zult het zien. In die woorden zit iets als: je kunt over het evangelie niet afstandelijk praten – geloven moet je gewoon doen. Je gewonnen geven aan het goede nieuws. Je vragen niet als een dam opwerpen tussen de Here Jezus en jezelf, maar ze bij Hem brengen. En zo gaat Natanaël met Filippus mee. Kom en zie. En hij komt.

Natanaël komt en Jezus ziet. Hij ziet Natanaël, met zijn vragen, als een Israëliet in wie geen bedrog is. Hoe vaak is de Here Jezus niet uitgedaagd antwoord te geven op strikvragen, vragen waar bedrog in school? Zo is het bij Natanaël niet. In hem is geen bedrog.

In die aanduiding zit een zinspeling op een profetenwoord. De profeet Zefanja heeft een belofte van heil mogen uitspreken: Het overblijfsel van Israël zal geen onrecht doen noch leugen spreken, en in hun mond zal geen bedrieglijke tong gevonden worden, want zij zullen weiden en nederliggen, zonder dat iemand hen verschrikt (3:13). Bij de laatste woorden valt mogelijk ook al te denken aan de vijgeboom. Want als Zacharia het komende heil tekent, zegt hij dat de Israëlieten elkaar zullen nodigen onder de wijnstok en onder de vijgeboom (3:10); en de profeet Micha tekent het komende vredetijd met de woorden: Ze zullen zitten, ieder onder zijn wijnstok en onder zijn vijgeboom, zonder dat iemand hen opschrikt (4:4). In Natanaël komt de Here Jezus het werk van Zijn Vader tegen! Natanaël draagt de kenmerken van de toekomst bij zich. Hij is een kind van die toekomst, zonder dat hij het zelf weet. Dat bedoelt de Here Jezus als Hij Natanaël noemt: een Israëliet in wie geen bedrog is; en als Hij zegt: eer Filippus u riep, zag ik u onder de vijgeboom. Zo

heeft Jezus Natanaël gezien als een geschenk van Zijn Vader. Hij kan met recht pretenderen het beloofde heil te brengen. In Natanaël is het al aanwezig.

Natanaël moet er wel iets van begrepen hebben. Anders had hij niet het antwoord kunnen geven dat hij geeft: Rabbi, Gij zijt de Zoon van God, de Koning Israëls. Dat is nogal wat! We kunnen denken aan de vredeking van Psalm 72, die heil brengt. En aan de koning van Psalm 2, de Zoon, die de macht van de heidenen zal breken en heel de aarde als Zijn erfdeel zal bezitten. Welzalig allen die bij Hem schuilen!

Het zal voor Natanaël en de andere discipelen moeilijk genoeg worden, dit geloof vast te houden. Maar Jezus

38e jaargang – nr. 2
28 januari 1994

In dit nummer

- 23 H. de Jong
De ont'eeuwig'ing van de Schrift (1)
- 26 Christien Breman
Honderdjarig jubileum van evangelische kerken van West-Afrika
- 29 C.N. v.d. Ziel
Wie zijt gij, grote berg?
- 31 Organisaties bieden advies bij erfelijkheidsproblemen

Opbouw

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P.J. van Kampen
Mr.dr. J. Meulink
Ds. K. Muller
Ds. W. Smouter
M.J.F. van der Wal

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Telefoon: 05130-20476
Telefax: idem.

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Bronsmos 7
2914 AC Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 01803-20205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementenprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 65,- per jaar of f 36,- per half jaar.
Voor studenten f 52,- per jaar.
Buitenland f 92,- per jaar of
f 104,- per luchtpost. Chequekosten
buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 60 ct. per mm. bij 45 mm. breed (excl. 17,5% BTW).
Advertenties inzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-10760, fax 03420-92542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

mag hem beloven: U gelooft nu om wat Ik u gezegd heb. Maar er komt nog veel meer. En dat meerdere leidt Jezus in met 'Amen, amen': voorwaar, voorwaar. En dan herinnert Hij aan de droom van Jakob in Bethel: de engelen die opstegen en neerdaalden. Zo stond Jakobs leven in relatie met God. Zo zal Jezus leven in een rechtstreekse gemeenschap met Zijn Vader. Hij, de Zoon des mensen. Als de Here Jezus zichzelf met deze naam noemt, duidt Hij vaak op Zijn lijden en sterven. Maar ook heel vaak op Zijn komst op de wolken om te oordelen. In heel Zijn weg is Hij de mensenzoon. In heel Zijn weg staat Hij in verbinding met de open hemel – en als het zover komt, dat de hemel voor Hem gesloten wordt (de duistere uren op Golgotha), houdt Hijzelf de weg open, door uit die duisternis tot God te roepen. Hij legt zich daar niet bij neer. Hij vecht zich er door. Zo maakte Hij zowel voor zichzelf als voor ons, de hemel open. Jakobs droom is werkelijkheid in Hem. Wie in de Zoon gelooft, heeft eeuwig leven: Hij leeft onder een open hemel. Hij is, net als Natanaël, een kind van de toekomst – op weg naar die toekomst begeleid door engelen Gods, naar Psalm 91.

Van de redactie

Per 11 februari zult u de Schriftoverdenking niet meer op de voorpagina van ons blad, maar op pagina 3 vinden. Hierdoor krijgt de schrijver van de Schriftoverdenking de beschikking over een volle pagina en wordt het veelvuldige 'overlopen' naar pagina 2 vermeden.

Op de voorpagina zal in de plaats van de Schriftoverdenking een kort en bondig aktueel artikel verschijnen. Met name daarvoor is enige tijd geleden ds. W. Smouter als redakteur aangehouden.

Hij zal voor deze taak overigens worden bijgestaan door o.a. Benne Holwerda, Timo Ramaker en ds. W.G. Rietkerk.

De redactie hoopt dat met deze wijziging de leesbaarheid en aantrekkelijkheid van ons blad verhoogd zal worden.

H. de Jong

De ont'eeuwig'ing van de Schrift (1)

Een eerste bespreking van het boek van drs A. Keizer 'De grote toekomst van ISRAËL, de Kerk en de Volken', ondertitel: 'Waarom de dogmatiek moest vastlopen', Kampen 1992

Kritiek op het eeuwigheidsdenken van vroeger

Al een hele tijd heb ik om het boek van drs Keizer heengelopen. Niet alleen is het een pil van bijna 450 bladzijden maar het komt ook met tal van ideeën die zo nieuw en (eerlijk gezegd) zo vreemd zijn dat je de neiging hebt er de Gamaliël-houding tegenover aan te nemen: Laat maar betijen; is het uit God dan zal het z'n weg wel vinden en zo niet dan zal het vanzelf geruisloos verdwijnen. Dat klinkt niet al te toeschietelijk. Maar de ervaring heeft uitgewezen dat je in het algemeen met de mensen van het Nederlands Gereformeerd seminarie (tot wie ook Keizer behoort) op theologisch gebied moeilijk aan de praat komt. Ze zijn daarvoor te stellig, ook op punten waarop je niet verder komt dan vermoedens.

Die hebbelijkheid is er bij Keizers overgang tot het chiliasme bepaald niet minder op geworden. De neiging tot gesprek die je al lezend voelt opkomen stuit al gauw af op formuleringen als 'De Heilige Geest heeft Mozes doen schrijven...' waarmee op een mi ontoelaatbare wijze een bepaalde aanvechtbare uitleg van een bijbeltekst met behulp van een inspiratieleer boven elke kritiek verheven wordt. Of, nog sterker, op zinnen als deze die van een door Keizer bestreden standpunt en de daarbij behorende invloed zeggen: 'Hoe is het de Boze gelukt dat tot stand te brengen?', waarmee de schrijver preekmatig vooruitgrijpt op zijn eigen gelijk. Dat animeert de discussie niet. Integendeel, er is weinig dat zo irriteert als het claimen van een goddelijk gezag voor menselijke opvattingen.

Van de andere kant is drs Keizer onder ons niet de eerste de beste. Hij heeft een goede bekendheid in onze kerken gekregen (denk aan de Rijswijkse Kring!) als een schriftgeleerde van formaat die door zijn eerdere publikaties velen bij het bewust lezen van de bijbel geholpen heeft. Dat heeft een band geschapen die ook door dit boek niet teniet gedaan is. Want ook nu schrijft Keizer vanuit een brede en diepe bijbelkennis en, wat belangrijker is, met liefde en warmte voor de Heiland. Daarmee wekt hij liefde, ook voor hemzelf.

Daaraan denkend voelt ons blad zich verplicht aan ook deze publikatie van hem aandacht te schenken. Hoeveel aandacht, dat weet ik nog niet. Voorzichtigheidshalve rep ik daarom van een eerste bespreking omdat ik met de

schrijver in eerste instantie slechts over een hoofdgedachte van zijn boek in discussie (wie weet) wil gaan. Of er daarna nog meer komt, ik durf het niet te zeggen. Misschien later nog eens. Wat is eigenlijk die hoofdgedachte? Wel, Keizer vindt dat wij in ons geloof over de eeuwigheid geheel verkeerde voorstellingen hebben en dat wij daarvoor aan geweldige rijkdommen van de Schrift, vooral ten aanzien van de toekomst, voorbijlezen. Ik vind dit punt een sleutel tot zijn boek en daarom beperk ik mij daar eerst maar toe. Maar dit is niet alleen van zijn studie een kenmerkende gedachte. Ook anderen hebben zich de laatste tijd sterk kritisch met dat eeuwigheidsbegrip van ons bezig gehouden en de uitkomst van hun overwegingen lijkt op die van Keizer. Ik denk aan het boek van dr H. Venema 'Uitverkiezing? Jazeker! Maar hoe?' (Kampen 1992) dat met de goddelijke verkiezing van eeuwigheid afrekent en aan het boek van ds Jan Bonda 'Het ene doel van God' (Baarn 1993) dat de leer van de eeuwige straf verwerpt. Op dat laatste boek hoop ik in de naaste toekomst nog terug te komen. Lezers van Opbouw hebben me dat gevraagd. Maar in alle drie de genoemde studies ontwaar ik een tendens tot een ont'eeuwig'ing van de bijbelse boodschap en een vertijdelijking van de Schrift. Moeiten we die tendens volgen?

Het Hebreeuwse eeuwigheidsdenken

Eerst een citaat van Keizer: 'Om ons denken over de toekomst in schriftuurlijke banen te leiden is het van groot belang in te zien dat de Schrift het in het godsdienstig leven zo diep ingewortelde begrip 'eeuwig' en 'eeuwigheid' in de zin van *eindeloze duur* niet kent. Het begrip 'eeuwig' en 'eeuwigheid' in de zin van *eindeloze duur* is van Grieks-wijsgerige oorsprong. Het Hebreeuwse denken, dat in het Oude Testament in het Hebreeuws en in het Nieuwe Testament in het Grieks tot ons is gekomen, kent het begrip 'eeuwig' en 'eeuwigheid' in de zin van *eindeloze duur* niet. Het Hebreeuwse denken heeft steeds betrekking op de 'eeuwen', in de zin van bepaalde tijdsperiodes van Gods heilsplan, met wat in die eeuwen is gebeurd en wat er nog zal gebeuren' (p 26/7). Ziedaar een sleutelzin van dit boek.

Keizer beroept zich voor dit nieuw gewonnen inzicht op Prof.dr. G.C. van Niftrik die al in 1950 in Winkler Prins' Encyclopedie schreef dat het betreffende Griekse woord *aion* of *aeon* niet eindeloze duur maar tijdperk betekent. Nu heb ik van de Griekse wijsbegeerte niet zoveel verstand maar Keizer zegt dat het hier ook in het Grieks om een kenmerk van het Hebreeuwse

denken gaat en ik moet toegeven dat ik mij op het veld van het Hebreeuws (denken) wel eens bewogen heb.

Kan ik bevestigen wat Keizer en Van Niftrik beweren? Er vloeien enorme consequenties uit voort. Dat merk je als je Keizer aan de gang ziet gaan met bepaalde teksten die zich (althans volgens de vroegere opvatting) argeeloos over de eeuwigheid uitspreken. Bijvoorbeeld Rom. 16:27: 'Hem, de alleen wijze God, zij, door Jezus Christus de heerlijkheid in alle eeuwigheid'. Keizer zegt dan (en daar heeft hij gelijk in) dat er letterlijk staat 'tot in de eeuwen der eeuwen'. Eigenaardig is echter de omschrijving die hij daarvan geeft: 'dat is tot in de allerbelangrijkste eeuwen' (p 27). Daarvan onderscheidt hij er verderop (op grond van nog andere teksten) twee en hij vult die in de rest van zijn boek tamelijk exakt in met een eindtijd-scenario à la de leer van het duizendjarig rijk. Dat is nogal wat! Ik vermoed dat Keizer bij die kurieuze weergave 'de allerbelangrijkste (of allerhoogste, p 32) eeuwen' – die hij verder nergens verdedigt -gedacht heeft aan de vergelijkbare uitdrukking 'lied der liederen' (de Hebreeuwse titel van wat in de bijbel het Hooglied heet) wat dan inderdaad omschreven kan worden als 'het allerbelangrijkste of allerhoogste lied'. Kan dat bij 'de eeuwen der eeuwen' precies zo? zou ik willen vragen. Allerhoogste lied – allerhoogste eeuwen? Laat ik beginnen met die definitie van Van Niftrik: 'Niet eindeloze duur maar tijdperk'. Het juiste hiervan is dat het Hebreeuwse woord 'olaam om welks betekenis het hier gaat inderdaad niet altijd als eindeloze duur in de zin van eeuwigheid verstaan kan worden. Maar wat mij in Van Niftriks definitie niet bevalt, dat is het element -perk in het woord tijdperk dat hij gebruikt. Dat -perk immers wijst op beperking, bepaling, afgrenzing en ik dacht dat in het Hebreeuwse woord 'olaam nu juist de onbepaaldheid van de tijdsaanduiding wezenlijk was. Als men in vroeger tijd tegen een vorst zei: 'O koning, leef in eeuwigheid!' (bijvoorbeeld I Kon. 1:31) dan bedoelde men inderdaad niet zijne majesteit het eeuwige leven toe te wensen, maar wezenlijk was wel dat men als nietige onderdaan de grens van 's konings leventijd op aarde hoe voorzichtig ook niet dorst aan te geven. Dus niet: 'Nog vele jaren, majesteit!' Dat kon als een impertinentie, een onbeschoftheid worden opgevat, met voor de spreker fatale gevolgen. Dus werd het: Leef in eeuwigheid! Geniet een leven van onbeperkte duur! En als men zei dat een gestorven iemand heenging naar zijn eeuwig huis (Pred. 12:5), dan bedoelde men inderdaad niet het Vaderhuis met zijn vele woningen maar zijn

graf. Eeuwig huis noemde men dat omdat als je daarin terecht gekomen was verhuizing niet meer in het verschiet lag, je bleef daar voor goed in. Onbepaalde tijd dus, en het meervoud en wel helemaal de uitdrukking 'eeuwen der eeuwen' gaven aan juist die onbepaaldheid nog een extra aksent. 'Eeuwen der eeuwen', het was als het ware de onbepaaldheid van de tijd in het kwadraat.

De weergave 'allerbelangrijkste eeuwen' van zoëven is dus notoir onjuist en wekt een suggestie (van belangrĳheid of hoogheid) waar het woord 'olaam hoegenaamd geen aanleiding toe geeft. Je komt met de uitdrukkingswijze gewis in de buurt van de traditionele eeuwigheid terecht. 'Onafzienbaarheden der onafzienbaarheden',

dat is toch eindeloze duur? De betekenis 'eeuwĳheid' heeft het Hebreeuwse woord 'olaam dus, zoals gezegd, zeker niet altijd en overal maar nog veel minder kun je haar kategorisch uitsluiten. Door zijn onbepaaldheid staat het woord 'olaam steeds op z'n minst naar de eeuwigheid (opgevat als eindeloosheid) open.

(Er komt over het boek van Keizer nog een tweede en laatste artikel.)

J.M. Smelik

„Ik heb wat gemist in uw preek...”

Vòòr de dienst maak ik al even kennis met hem. Wanneer hij hoort dat ik de voorganger ben, houdt hij met beide handen mijn hand vast en begint: „Broeder, ik bid u toe dat u in de volheid des Geestes de blijde boodschap moogt brengen van Jezus Christus en die gekruisigd en gestorven tot een volkomen verzoening van al onze zonden...”

Enigszins verlegen hoor ik zijn toespraak vooraf aan. Een lichte twĳfel bekruipt me of ik deze toehoorder tevreden zal stemmen.

Het gaat die zondag over een van de Psalmen, waarin een gelovige worstelt met de onbegrijpelĳke gang van zaken in de wereld, die hem bijna tot het opzeggen van zijn vertrouwen in God brengt.

Hoezeer blijkt zo'n Psalm van alle tijden te zijn.

Hoeveel gelovigen zijn in een dergelijke geloofscrisis terechtgekomen.

En dan maakt het geen verschil of zo'n gelovige een Israëliet, die ver vòòr Christus leefde, of een Christen van de twintigste eeuw is.

Heeft ook Jezus Zelf niet in de school van het lijden geleerd wat het is om God te vertrouwen en te gehoorzamen? (waarbij ik verwijs naar Hebreëen 4:8).

Riep Hij op het laatst niet 'onder luid geroep en geweën' uit, dat Hij het niet meer begreep: „Mijn God, waarom...?”

Zo hebben zovelen het goud van het geloof gedolven in de diepte van lijden en aanvechting.

Die worsteling in de omgang van een gelovige met zijn God staat die zondagmorgen in de prediking centraal.

Na de dienst komt de bewuste broeder weer naar me toe. Ja, hij vond de preek eenvoudig en duidelijk, maar hij heeft er toch iets in gemist; ik heb niet de weg naar God toe gewezen en verzuimd Jezus Christus als de weg, de waarheid en het leven te prediken... Ik antwoord hem, dat de preek ging over die Psalm, en niet over het gedeelte uit het Evangelie, waarin die woorden van Jezus over Zichzelf te lezen staan. En een prediker dient zich toch aan het gekozen Schriftgedeelte te houden, nietwaar? Je behoeft in één preek toch niet steeds alle aspecten van de Boodschap te behandelen? Het overtuigt hem helaas niet.

De week daarop preek ik over een Evangelieverhaal. Na afloop zegt hij: „Ik heb zo gebeden dat het vanmorgen het volle, rijke Evangelie zou mogen worden, en God heeft mijn gebed verhoord. Ik ben zo dankbaar daarvoor, want het heeft me de vorige week zo'n pijn gedaan...”

Dat laatste roept een reactie bij me op: „Maar het doet mij pijn, dat u zo'n verschil maakt tussen de preek over het Oude Testament en die over het Nieuwe. U mag de God van Israël en de God, die de Vader van onze Heer Jezus Christus is niet tegen elkaar uitspelen”.

Menige collega zal wel eens dergelijke kritiek op een preek hebben aan-gehoord.

Dat is volgens mij ook niet altijd te vermijden. Elke preek is in zekere zin eenzijdig: die blijft als het goed is namelijk bij de tekst, die voorligt. Er zijn nogal wat kerkmensen, die niet zo tegen zulke 'eenzijdigheid' kunnen.

Dan krijg je opmerkingen te horen – als je ze al hoort – als: „Ik heb toch wel wat in uw preek gemist. Is het toch öök niet zo dat...” – en dan komt er vaak iets dat op zichzelf helemaal wáár is, maar in het betreffende Schriftgedeelte gaat het daar niet over.

Ik denk dat je bij elke preek kunt zeggen: Ja, natuurlijk zitten er ook andere kanten aan. Maar een preek moet geen worst worden waar je van alles en nog wat instopt. Dan wordt het gauw onverteerbaar.

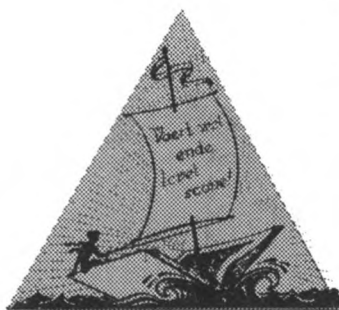
Zij, die in de Bijbel aan het woord komen, durven doorgaans heel erg eenzijdig te zijn en de volle nadruk te leggen op die kant van de waarheid, waarvoor ze in hun boodschap de aandacht vragen.

En als er Eén is, die de zaken scherp en zwart-wit durfde te stellen, dan is het wel onze hoogste Profeet en Leeraar!

En moet in elke preek over een tekst uit het Oude Testament altijd de Nieuw-Testamentische boodschap met zoveel woorden ter sprake komen? Ja, wij hebben meer geopenbaard gekregen. Maar dat behoeft, wanneer we het geloof van de gelovigen van vòòr Jezus' komst herkennen, toch niet altijd expres genoemd te worden? Het geloof van Abraham en David, Job en Jona, Asaf en Agur is toch wezenlijk hetzelfde geloof als dat van ons? De Geest van Jezus Christus spreekt evengoed in de verhalen en profetieën, psalmen en spreken van het oude Israël.

Niet zonder reden lezen we in de Hebreënbrieff meermales: „Daarom, zoals de Heilige Geest zegt...”, en dan volgt er een passage uit een van de profeten of psalmen.

Er is tenslotte maar Eén God: de God van Abraham, die 'de vader van alle gelovigen' genoemd wordt, is ook de God en Vader van Hem, die 'onze oudste Broeder' heet en van allen die in Hem geloven!

Ex Libris

Nieuwe boeken

'SCHRIJVEN MOETEN WIJ'. Dat staat op de omslag van het zesde nummer van Bloknoot, een christelijk literair tijdschrift, ruim een jaar geleden opgericht door Dirk Zwart. Dit zesde nummer is helemaal gewijd aan C.E. van Koetsveld, die leefde van 1807-1893; hij was predikant en heeft waarschijnlijk het meest naam gemaakt met zijn boek: *De Pastorie te Mastland*. Met interesse heb ik deze aflevering van Bloknoot gelezen. Toen ik destijds het eerste nummer van dit tijdschrift kreeg, was ik niet enthousiast, maar voor dit laatste nummer heb ik veel waardering. Bloknoot is een nadere kennismaking vast en zeker waard. Ter informatie geef ik door: Met ingang van 1994 verschijnt het blad vier keer per jaar. Een abonnement kost f 45,-. Adres van de redactie: Dirk Zwart; Noordsingel 51a; 3035 EJ Rotterdam.

WOORDWERK zal bij de lezers van Opbouw geen onbekende zijn, maar nu ik Bloknoot genoemd heb, wil ik ook nog eens de aandacht vestigen op Woordwerk. Het blad organiseert een wedstrijd verhalend proza met als thema: het engagement in de literatuur. Dat lijkt me een prima idee, want goede verhalen hebben we veel te weinig.

Woordwerk heeft inmiddels zijn elfde jaargang afgesloten. Het laatste nummer bevat o.a. het eerste deel van een verhaal, geschreven door Hans Werkman en een eveneens lezenswaardig artikel van Sybe Bakker over Postmodernisme in de literatuur. Verder vermeld ik een bijdrage tot een biografie van J.D. van der Waals (1837-1923), geschreven door Henk van der Ent. Van der Waals was natuurkundige en Nobelprijswinnaar, hij was ook de vader van de dichteres Jacqueline v.d. Waals.

Woordwerk verschijnt vier keer per jaar, een abonnement kost f 29,50; adres administratie: Schans 37, 4251 PW Werkendam.

EEN TOCHT VOOR TRINIE werd geschreven door Wiesje de Lange. De schrijfster is van joodse afkomst; als kind van vier jaar werd ze in de Tweede Wereldoorlog gered en dat was vooral te danken aan Trinie. In 1992 hebben Trinie en Wiesje elkaar

voor het eerst na de oorlog weer ontmoet; nu is dit boek verschenen. In het voorwoord draagt de schrijfster het op aan Trinie. Ik citeer: „In Israël geven we onze helden een Tsa-Lash, een eervolle vermelding. Postuum dikwijls, want we zijn in oorlog. Een gevaarlijke situatie voor heldhaftigen. Wij weten beter dan velen hoe kostbaar helden zijn. Hoe onontbeerlijk voor het bestaan van het volk. Elke bladzijde van dit boek bevat een TsaLash voor jou. Hoe onmenselijker de gebeurtenissen, hoe schitterender de TsaLash. Holland kan bestaan door mensen als jij. In 't morele cement dat samenlevingen in stand houdt, was dat redden van een vervolgd Joods kind onontbeerlijk. En zonder dat cement verbrokkelt alles.

Zo is het! Een boek vol verdriet en pijn, maar God zij dank waren er ook 'rechtvaardigen' die het bedreigde leven in bescherming namen. Een boek om te lezen! Omvang: 118 blz. Uitgever: Kok Voorhoeve, Kampen. Prijs f 19,90.

TIRTSA is een roman over een Joods meisje dat in een kibboets opgroeit. Het boek speelt in de tijd dat de staat Israël werd gesticht en we maken niet alleen kennis met het leven van Tirtsa, we krijgen ook een idee van wat het Joodse volk heeft moeten presteren om een eigen leven te kunnen leiden.

Van harte aanbevolen, ook voor jeugdige lezers in de tienerleeftijd. Uitgever: Kok Voorhoeve, Kampen. Omvang 176 blz. Prijs: f 19,90

DE GENERAAL zal eveneens jeugdige lezers kunnen boeien. Het boek werd geschreven door Arend Algra, de eerste druk verscheen in 1960 en nu is er dus een herdruk. De geschiedenis speelt zich af op Borneo, vooral in de tijd van de Tweede Wereldoorlog. De hoofdpersoon in het boek is Batoe, een Dajak uit de binnenlanden. Hij is een echte vechtjas die zich tijdens de oorlog tot leider van het verzet ontwikkelt. Maar als hij in contact komt met het christendom, wordt het hem duidelijk dat zijn harde en wrede wijze van leven zo niet door kan gaan. Een boek dat zonder meer aanbevolen kan worden. De naam van de schrijver heeft in onze kring nog steeds een goede klank; als zendeling heeft hij kennis gemaakt met het leven van de mensen op Borneo en het is te merken dat hij weet waarover hij het heeft. Ik vind wel dat voor deze herdruk de taal een beetje gemoderniseerd had moeten worden, al zullen lezers van rondom de twaalf jaar er niet veel problemen door ondervinden.

Omvang: 82 blz. Uitgever: Kok Voorhoeve, Kampen. Prijs f 12,90.

De Nederlands Gereformeerde kerk van Haarlemmermeer-Oostzijde ligt naast een start- en landingsbaan van Schiphol. Vanwege de uitbreidingsplannen van Schiphol zal dit kerkgebouw binnenkort een paar jaar moeten verdwijnen.

drs. Christien Breman

Honderdjarig jubileum van evangelische kerken van West-Afrika

In het kader van een onderzoek ben ik onlangs in Nigeria geweest en heb nader kennis gemaakt met de Evangelical Churches of West-Africa, hierna te noemen ECWA. Van deze boeiende ervaring wil ik graag wat laten horen. Nigeria is het volkrijkste land van Afrika, gelegen aan de westkust. Nigeria heeft ongeveer 90 miljoen inwoners. Overigens heb ik recent ook het cijfer 110 miljoen gelezen, dus het zal er wel ergens tussenin liggen. Op de kaart gezien ligt het bijna in het midden van Afrika, niet zo ver van de Centraal Afrikaanse Republiek, waarover in dit blad regelmatig berichten worden gedaan in verband met gastdocenten die worden uitgestuurd naar de Theologische Faculteit te Bangui in de C.A.R.

In het noorden van Nigeria wonen veel moslims. In het zuiden veel christenen. Tussen de noorderlingen en zuiderlingen van het land bestaan niet alleen religieuze verschillen. Het noorden is meer feodaal, terwijl het christelijke zuiden meer ondernemingsgezind is. Patrick Johnstone's recente editie van *Operation World* zegt dat het land ongeveer 40% moslims kent, die echter 60% opeisen. In werkelijkheid is het bijna andersom. Nigeria kent 50% christenen. Er zijn ruim twee keer zoveel protestanten dan rooms katholieken. Voor wat betreft het aantal leden is de Anglicaanse kerk is het grootst aan protestantse zijde, maar ECWA heeft meer dan het dubbele aantal plaatselijke gemeenten. Dat zijn er ongeveer 3000. Ongeveer 10% van de Nigerianen hangt de Afrikaanse traditionele religie aan. Religieus, zoals in het westen, is men niet. Nigeria is sinds 1960 onafhankelijk van Engeland, en bestaat uit een federatie van dertig staten. Politiek is het onrustig. Toen ik er was vond er een onbloeide staatsgreep plaats.

Geschiedenis

ECWA is ontstaan uit zendingswerk van Sudan Interior Mission, nu SIM International geheten. Twee jonge Canadezen van Engelse afkomst en een Amerikaan kwamen op 4 december 1893 in Nigeria aan met de bedoeling door te dringen tot het hart van Afrika om het evangelie te brengen. Ze heetten Gowans, Kent en Bingham en waren respectievelijk 25, 23 en bijna 21 jaar! Deze datum wordt als begin van de kerkstichting van ECWA gezien. Daarom vierde deze evangelische kerk op 4 december 1993 haar honderd jarig jubileum. Met de Sudan werd in het verleden het hele gebied van Afrika aangeduid onder de Sahara, zeg maar het bovenste middenstuk. Dat liep dus van de westkust tot naar het oosten, waar het huidige land

Sudan is gevestigd, dat een grens heeft aan de Rode Zee. In het begin ging het helemaal niet naar wens. De beide oudste mannen stierven na respectievelijk elf en twaalf maanden aan malaria, en Bingham keerde terug naar Canada. Hij kon aan niemand rapporteren, want hij was niet door een kerk uitgezonden. Bingham besloot toen een interkerkelijk zendingsgenootschap op te richten. Enkele jaren later werd opnieuw een pioniers-team uitgezonden. Ook dat leek te mislukken. West-Afrika was honderd jaar geleden een schrik aanjagend gebied. Handelaars noemden het "het eigen land van de duivel" en "white man's grave". Pas een derde poging in 1901 slaagde en in wat nu Kwara staat heet, werd een zendingspost opgericht. Zo is het zendingswerk geleidelijk gegroeid. Omstreeks de overgang naar politieke zelfstandigheid (1960) had Sudan Interior Mission alleen al in Nigeria omstreeks 600 missionaries, zendingswerkers in het veld. Voor de goede orde: onder missionaries worden alle uitgezonden verstaan – dus niet alleen predikanten met een missionaire opdracht –, die wij zendingswerkers zouden noemen. Het zijn dus mensen met bekwaamheden op verschillend terrein zoals verpleegkundigen, artsen, onderwijzers en evangelisten.

Politiek

ECWA-christenen houden zich verre van politiek. Die wordt gezien als 'dirty', smerig. Daarmee moet een christen zich niet bemoeien. Stemmen worden gekocht. Politiek wordt als iets corrupts gezien. Het lijkt wat op de houding van gereformeerde christenen uit de vorige eeuw. Abraham Kuyper was over de "gebrekkige bereidheid in eigen kring om de antirevolutionaire overtuiging doeltreffend uit te dragen in de Nederlandse samenleving" ook niet erg te spreken. Het verschil met Nigeria is dat die gereformeerde christenen niet warm te porren waren voor christelijke, antirevolutionaire politiek, maar dat de Nigeriaanse evangelische christenen überhaupt niet aan politiek willen doen. Zo geef je het kamp zo maar aan de vijand, want de moslims zijn tuk op regeermacht. In dat opzicht is een verandering van denken bij deze evangelische christenen wel nodig. Ze gaan van een dualistisch denken uit, hen bijgebracht door de evangelische zendingswerkers uit Amerika. Er wordt een onbedoeld een scheiding aangebracht tussen religieuze/kerkelijke waarheden en het leven van alle dag, de hedendaagse realiteit. Zo sprak de

leider van het Department for Christian Education van ECWA over 'secular teaching', terwijl hij zijn eigen kerkelijke scholen voor basis- en secundair onderwijs bedoelde. Een merkwaardig spraakgebruik voor gereformeerde oren. Onder 'werelds' wordt alles verstaan wat niet christelijk is. Het eigen (kerkelijke) reguliere onderwijs wordt dus niet als christelijk gezien. Daar schijnt God niet in voor te komen, althans zo begreep ik het. Zo wordt ook politiek als 'werelds' gezien, maar je je als christen maar liever niet moet mee bemoeien. Dat is voor een gereformeerd christen toch een vreemde gedachte. Daarin is toch meer eenheid van denken te zien. Gelukkig werken in Nigeria ook zendelingen als Dr. John H. Boer, een predikant van de Christian Reformed Church. Hij werkt op het terrein van kerk en maatschappij, en probeert de Nigerianen te doorringen van de eenheid van geloof in de dingen van elke dag, zoals politiek.

Zelfstandigwording ECWA

De kerk werd door het zendingsgenootschap zelfstandig verklaard in 1954. Ervaringen in China – China Inland Mission – en in Ethiopië hadden de SIM geleerd niet langer te wachten met zelfstanding making van de ontstane kerk. Eerst wilde de kerk niet aan de naam ECWA, maar wilde SIM-kerk hetten. De Sudan Interior Mission maakte duidelijk dat een zelfstandige kerk beter niet naar een zendingsgenootschap kon worden genoemd, en de Nigerianen lieten zich overtuigen. Het sprak hen aan, dat ook in andere landen van West-Afrika kerken met dezelfde naam zouden zijn. Althans in die landen waar de SIM werkte. De realiteit gebiedt te zeggen, dat thans alleen de evangelische kerken in Nigeria 'Evangelische Kerken van West-Afrika' hetten. De evangelische kerken in de omliggende landen hebben deze naam niet overgenomen, en dat tot spijt van de dominees in Nigeria.

In 1956 erkende de regering ECWA als een zelfstandige nationale kerk met alle rechten vandien. De toenmalige eerste minister – een moslim – verzekerde de kerk haar religieuze vrijheid. Het zendingsgenootschap droeg al haar eigendommen over aan de kerk. En dat waren er nogal wat. Zo kwam de kerk in het bezit van een drukpers.

Eigendommen kerk

Op die drukpers werd *African Challenge* gedrukt, nu *Today's Challenge* geheten, in die tijd een twee wekelijks christelijk tijdschrift voor heel West-Afrika, met een oplage van meer dan

150.000 exemplaren. Het verscheen behalve in het Engels ook in het Yoruba, een van de voornaamste talen van Nigeria, in een oplage van 50.000. Toentertijd was het een van de weinige (christelijke) tijdschriften, een populair blad, zeg maar de vroegere *Spiegel*. Maar het werd wel op de markt en op straat verkocht. Nu is de oplage beduidend minder, en de oplage maximaal zes keer per jaar. Een reden daarvoor is dat er meer (christelijke) tijdschriften zijn ontstaan. Een ander belangrijk middel om het christelijk getuigenis gestalte te geven is radio ELWA. Tot voor kort verzorgde die uitzendingen in geheel West-Afrika. Helaas heeft de oorlog in Liberia daaraan een einde gemaakt. De studio werd geruïneerd. De zender stond namelijk in dat land. Nu zendt ELWA alleen maar uit in Nigeria voor ongeveer één uur per dag. Het is in vergelijking met Nederland opvallend dat een kerk dergelijke eigendommen bezit. Dat heeft mede te maken met de structuur van Afrika. De Westerse partners of donoren (vaak niet-gouvernementele organisaties) werken graag via bestaande instanties. De kerk wordt als een betrouwbaar instituut gezien. De kerk heeft niet alleen drukpersen en een radio-station als eigendom. Ze heeft overal in het land boekwinkels en reading-units (leesplekken voor bijbelstudie), maar ze heeft ook een veeartsenij geneeskundige dienst. De boeren en mensen, die dieren houden, gaan bij voorkeur naar zo'n dienst. Die is betrouwbaarder dan regeringsinstantie op dat gebied. Natuurlijk heeft de kerk een hele medische tak. Daaronder vallen ziekenhuizen, ook specialistische als een oogziekenhuis en een lepra ziekenhuis, maar ook een apotheek, en de 'community health' afdeling, die de klinieken in de verschillende delen van het land onder haar hoede heeft. De kerk heeft ook een tak die zich richt op ontwikkeling van landelijke gebieden, zowel wat de scholing van de mensen betreft als wat bosbouw- en agrarisch werk betreft.

Theologisch onderwijs en zendelingen

De kerk heeft meer dan 3 miljoen leden en kerkangangers. Niet elke kerkanganger is lid. Het aantal kerkangangers overtreft het aantal leden. Volgens Patrick Johnstone zijn er namelijk 700.000 leden en 2.5 miljoen kerkangangers of geaffilieerden. Zoals gezegd zijn er omstreeks 3000 plaatselijk kerken en ongeveer 2500 dominees. ECWA beschikt voor de opleiding van haar predikanten over de volgende onderwijsinstituten: twee seminaries op universitair niveau in Igbaja en Jos. Ik heb gedurende 'chapel' (dagelijkse godsdienstoefening) gesproken tot vierhonderd studenten en docenten in Jos. Ik koos als onderwerp wat hen boeide: de levensgeschiedenis van drie van hun kerkelijke leiders. Dit seminarie bestaat vanaf 1980. De theologische school in Igbaja is in 1941

opgericht. Behalve deze twee theologische scholen op universitair niveau heeft de kerk drie Bible Colleges, zeg maar H.B.O. Verder heeft ze twaalf scholen waarin in een inheemse taal wordt les gegeven. Dat zijn vaak leerlingen met alleen basis onderwijs als achtergrond. Voorts een hogere inheemse bijbelschool. Daarnaast heeft ze nog een 'weduwenschool'. Arme weduwvrouwen kunnen hier diverse kundigheden leren om zo in haar onderhoud te voorzien.

ECWA heeft bijna 1000 zendelingen. Velen ervan zijn universitair opgeleid. De meesten werken als evangelist in eigen land, maar er zijn er ook in gebuurde landen en zelfs in Brazilië heeft deze Nigeriaanse kerk een zending. ECWA heeft als erfenis van SIM ontvangen haar nadruk op evangelisatie. Vaak gaat dat ten koste aan onderricht, maar ECWA heeft een heel goede 'Christian Education' afdeling, zeg maar een afdeling voor catechetisch onderwijs en bijbelstudie. De kerk kent mannen- en vrouwenverenigingen, jongens- en meisjesverenigingen. Net als hier doen de vrouwenverenigingen het stukken beter dan de mannenverenigingen, maar van de leiding hebben de vrouwen nog niet de beschikking gekregen over hun eigen bijeengebrachte gelden. Dat loopt nog steeds via de mannen. Dat steekt en de vrouwen proberen daar wat aan te veranderen.

Kerkleiders

In evangelische kring spreekt men graag over kerkleiders, terwijl wij liever het woord 'dienaar van het goddelijke Woord' gebruiken. Daaraan zie je het verschil met de gereformeerde traditie. In evangelische kring is het ambt veel minder ontwikkeld. De 'pastor' is de man, over ouderlingen en diakenen hoor je niet veel. Ze zijn er wel, maar ze zijn meer bestuursmatig bezig. Soms heb je alleen 'deacons', die wij eerder ouderlingen dan diakenen zouden noemen. Een van de ambten ontbreekt dan. Hoe dat in ECWA is, weet ik niet precies. De kerk maakte op mij een indruk van evangelisch in de zin van zo iemand als Billy Graham is. In Jos maakte ik een heel aardige dienst mee, waarin (koor)zang, prediking en gebed (door anderen dan de voorganger) een belangrijke rol speelden. Zo sprak een van de vier aanwezige blanken het lange gebed uit. Waarschijnlijk was het een zendingswerker. De middagdienst bestond uit het evangeliseren op straat na een korte instructie.

ECWA heeft een aantal kerkleiders voortgebracht. Deze hebben tot ontstaan en groei van de Afrikaanse Evangelische Alliantie (AEA) – een continentale evangelische organisatie van nationale evangelische allianties – geleid. Dat zijn dr. David I. Olatayo (in het begin van de Afrikaanse Evangelische Alliantie president van deze organisatie. We spreken dan in het midden van de jaren zestig), dr. Byang Kato en dr. Tokunboh Adeyemo. Ze

hebben gemeenschappelijk dat ze alle drie in Igbaja zijn opgeleid. Kato en Adeyemo hebben beiden de functie van secretaris-generaal van de Alliantie vervuld.

Kato is nauwelijks twee en een half jaar in functie geweest. Hij is op 39 jarige leeftijd op mysterieuze wijze in de Indische Oceaan verdronken, een weduwe met drie kinderen achterlatend. Het was een geweldige schok voor de hele continentale en internationale evangelische wereld de dood van hun geliefde en gerespecteerde Kato te vernemen. Een man waarvan men grote verwachtingen had. Hij heeft de begonnen taak niet kunnen voltooien. God riep hem tot zich. Er valt een artikel apart over Kato te schrijven. Hij werd tot *juju* priester gewijd, toen hij tien jaar was. Dat priesterschap wordt in het Afrikaanse traditionele geloof door de geslachten geërfd. Je bent van een *juju*-geslacht of niet. *Juju* is elk voorwerp dat geacht wordt je leven te beschermen. Maar *juju* vraagt bloedige offers, vaak menselijke offers. *Juju* priesters beweren dat zij de macht hebben van leven en dood. *Juju* kan dus gebruikt worden om mensen te treffen. Kato ging was naar school – een zendingschool – toen hij twaalf jaar was. Toen hij achttien was kwam hij van de lagere school, maar hij was wel de eerste evangelisch theoloog met een doctoraat, dat hij behaald had aan *Dallas Theological Seminary* in de Verenigde Staten, een school met een hoog academisch niveau. Hij was in feite de allereerste in de verre omgeving van zijn woonplaats Kwoi in Kaduna Staat met zo'n universitaire graad. Ik heb samen met de weduwe van Kato de plaats Kwoi kunnen bezoeken en heb zijn graf naast de kerk gezien, een van de vier naamloze graven daar. Wat mij vooral trof was de tweede ECWA kerk in Kwoi. Dat was een werkelijk mooie frisse kerk. Predikant van die kerk was ds. Adamu Kato, de halfbroer van Kato. Het opvallendste aan die kerk waren de twaalf deuren aan weerszijden, een duidelijke verwijzing naar de twaalf apostelen.

Adeyemo komt uit een Nigeriaans vorstengeslacht. Toen hij begin twintig was, is hij van moslim christen geworden. Hij had de drieënige God als Vader leren kennen. Hij wist zich Gods kind en voelde zich niet langer als een 'slaaf', zoals hij in de Islam religie geleerd had. Door de Heilige Geest kon hij bidden tot God. Dat was hem onbekend. Het is deze Adeyemo, die ook in Dallas heeft gestudeerd, en een charismatisch begaafde leider is, die de Afrikaanse Evangelische Alliantie tot bloei heeft gebracht.

Een Nigeriaans artsenecht-paar

Ik heb het voorrecht gehad kennis te maken met een Nigeriaans artsenecht-paar van 33 (man) en 29 (vrouw) jaar oud. Dat was op het conferentiecentrum van de SIM in Miango. En daar was ik als gast op een bezinningsweekend van alle zendelingen van de

Christian Reformed Church in Nigeria. Ze waren pas getrouwd en hadden dan ook dezelfde fraaie knalgele kleding. In Nigeria draagt een pas gehuwd paar gedurende twee weken dezelfde kleding. Ik raakte met hen in gesprek en kwam onder de indruk door hun zeer sterke verlangen om in hun buurland Niger als zendingsartsen te mogen werken. Niger is een vrijwel volledig moslim land. Ze hebben zich bij de zendingsafdeling van ECWA aangemeld voor uitzending naar dat land. Voor ECWA een aparte gebeurtenis, want hun zendelingen zijn met name dominees en evangelisten, niet zozeer artsen. Maar Joshua en Johanna Bogunjoko laten zich niet ontmoedigen. Ze vertrouwen erop dat ze hun support bijeen kunnen brengen (de zendelingen moeten daar vaak zelf voor zorgen). Het is best moeilijk, want hun support moet vijf keer zo hoog zijn als in Nigeria nodig is, vanwege een hogere levens- standaard. Zoiets is aan eenvoudige kerkleden vaak moeilijk uit te leggen. Jos ligt in Plateau Staat in Noord-Nigeria. Joshua werkt in het Evangel Hospital van ECWA en Johanna is net afgestudeerd en moet eerst een jaar bijna gratis voor de regering werken in een ziekenhuis als 'nationale dienst'. Het was leuk om bij de Bogunjoko's thuis in Jos uitgenodigd te worden. Toen we samen de warme maaltijd zouden gebruiken glipte een van de twee schalen uit de handen van de gastvrouw. Alle rijst op de grond en de schaal aan scherven. Johanna voelde zich natuurlijk ellendig, maar ik troostte haar met ons spreekwoord 'Scherven brengen geluk'. Gelukkig was er nog veel meer rijst in de keuken – Afrikanen doen alles overvloedig – dus we hebben smakelijk van de maaltijd gegeten. Wij bidden dit echtpaar Gods zegen toe!

H. Algra, den Helder

Stenen

"Ik weet het wel", zei de moeder, "het geloof is niet afhankelijk van wat wij doen. Toch ben ik zo blij met onze gemeente. Neem nu mijn kinderen. Van jongsafaan zijn ze betrokken geweest bij allerlei activiteiten in de kerk. Toen ze op de basisschool zaten betrok onze dominee hen bij de kerkdiensten. Er waren speciale kinderverdiensten, maar bij de gewone kerkdiensten kon je merken dat ze er ook bij hoorden. Als er kinderverdienst was, werden de geschiedenissen die ze leerden en de dingen die ze maakten ook weer gebruikt in onze kerkdiensten. Ze kregen dus niet het gevoel dat ze alleen maar apart gezet werden en er eigenlijk niet bij hoorden. En als de kinderen in de gewone kerkdienst bleven, stelde de dominee hen af en toe een vraag, of hij deelde preekvragen uit én hij kwam er ook nog op terug. Hij liet merken aan de kinderen dat ze het goed deden. We zongen af en toe een lied dat ze ook op school leerden. Alleen al daardoor hadden ze het idee dat ze mee mochten doen. Dus niet alleen op Tweede Kerstdag. Onze kerkdiensten waren duidelijk niet alleen voor de oren van de volwassenen bedoeld.

Meedoen

Toen de kinderen ouder werden kwamen de jeugdvereniging en de catechisatie. Op de één of andere manier slaagde de kerkeraad er steeds in om de ideeën van onze jongeren zo te gebruiken dat hun gaven actief ingezet konden worden. Soms met muziek, soms met een bepaalde aktie. Je hebt wel eens het gevoel dat jongeren een apart circuit gaan vormen. Ze hebben hun eigen plannen, maar ze mogen er nooit mee aan de slag. Sommige kerkeraden lijken heel bang te zijn om op initiatieven van jongeren in te gaan. Ik denk dat je dan op den duur als jongere maar de moed opgeeft, jouw ideeën worden toch niet gehoord. Dat was dus in onze gemeente absoluut niet het geval. Ze wonden vanzelf aan het idee dat er ook van hen iets verwacht werd. Natuurlijk hield ik wel eens mijn hart vast. En er ging ook wel eens iets behoorlijk mis. Maar dat was nooit een reden voor de kerkeraad om te zeggen dat het dus maar eens afgelopen moest zijn. Onze ouderlingen slaagden er steeds in om de jonge mensen het gevoel te geven dat hun bijdrage welkom was. En de dominee leerde op catechisatie jongeren niet alleen belangrijke delen uit de Bijbel en de catechismus. Hij liet ook zien dat geloof en dagelijks leven met elkaar te maken hebben. Zo nam hij ze mee naar een christelijke instelling voor drugsverslaafden en naar een evangelisatiecampagne. Ik zou bijna zeggen: ze konden er niet onderuit dát het geloof iets te zeggen heeft in deze wereld. Ik weet het wel: zoiets is geen garantie. Stel je voor dat het geloof van je eigen handelen afhankelijk was.

Dan hoefde je niet eens meer te bidden. Er zijn bij ons ook jongeren die afhaken. Toch ben ik blij en dankbaar met onze gemeente. Als je jongeren het gevoel kunt geven dat ze erbij horen en mee mogen doen, geef je ze iets extra's mee. Je maakt het voor de duivel een stukje moeilijker om ze mee te krijgen.

Een huis van lego

Ik moest even denken aan een preek. De dominee had een huis van lego gemaakt én er een aantal losse stenen naast gelegd. De kinderen mochten uitleggen wat het verschil was. Er waren heel wat verschillen. Zo konden die losse stenen zomaar wegwaaien. Maar de stenen die vast zaten aan het huis raakte je niet gauw kwijt... Later legde de dominee het nog een keer uit voor de grote mensen. Stel je voor: je hebt een stapel losse stenen voor je huis liggen. Als je die stapel daar een tijdje laat liggen, wordt hij vanzelf kleiner. Allerlei mensen nemen een paar stenen mee, ze kunnen ook wel een steentje gebruiken. Een brutaal iemand neemt misschien zelfs in één keer de halve berg mee. Maar waarom neemt niemand de stenen uit je huis mee? Stel je voor dat er opeens een gat boven de voordeur zit. Dat gebeurt natuurlijk niet. Die stenen zitten zo vast als een huis. Gewoon, omdat ze elkaar vasthouden. Om de ene steen zitten weer andere stenen die de ene steen op zijn plaats houden.

Het cement van de gaven in de gemeente

Zo zou het dus ook moeten in de gemeente. We houden elkaar vast. Dat kan op allerlei manieren. Door elkaar op te zoeken, door aan elkaar te denken, door voor elkaar te bidden, door met elkaar een Bijbelkring of gebedskring te bezoeken, door gebruik te maken van het cement van de gaven die God aan de gemeente gegeven heeft. Soms lijkt het erop dat jongeren vooral beperkt worden in de gemeente. Ieder initiatief wordt met argwaan bekeken. Dat is een manier om jongeren uit te schakelen. Veel beter is het om te kijken hoe jonge leden van de gemeente op een positieve manier hun steentje bij kunnen dragen. Dan schakel je niet uit, maar in. Dan leer je al op jonge leeftijd om "je gaven ten nutte en ter zaligheid der andere lidmaten aan te wenden" (een oud stukje gemeenteopbouw: antwoord 55, Heidelbergse Catechismus). De jongeren hoorden erbij, had de moeder verteld. Ze waren ingezet bij de bouw van een geestelijk huis. Ze waren levende stenen geworden die tegelijkertijd ook nog ingemetseld waren tussen de andere stenen van datzelfde huis. Ik denk dat die moeder gelijk heeft. Die stenen worden minder gemakkelijk zomaar meegenomen....

C.N. van der Ziel

Wie zijt Gij, grote berg?

(Marcus 11:11-24)

„Hebt geloof in God, Voorwaar, Ik zeg u, wie tot deze berg zou zeggen, hef u op en werp u in de zee, en in zijn hart niet zou twijfelen, maar geloven, dat hetgeen hij zegt geschiedt, het zal hem geschieden.”

In het verband van Marcus wordt de tempelreiniging omlijst door woorden tot en ontzetting over de vijgeboom. Als onderdeel van deze omlijsting volgt dan de bovenstaande aansporing tot geloof en gebed. De betekenis van dit woord heeft mij al lange tijd geïnteriseerd. Wat bedoelde onze Heer met deze aansporing in het verband van Marcus? Moeten de leerlingen na de miraculeuze verdorring van de vijgeboom om nog een geloofsspektakel bidden? Of om de voltrekking van een oordeel? Die indruk krijgen we in Matteüs 21:21, waar staat: Indien gij gelooft hebt en niet twijfelt, zult gij niet alleen doen wat met de vijgeboom gebeurd is, maar zelfs indien... en dan volgt het woord over het verplaatsen van 'deze berg'. Hier lijkt het om uitvoering van een oordeel te gaan. Van Bruggen legt de tekst in Marcus ook zo uit¹.

Olijfberg

Anderen brengen de woorden 'deze berg' vooral in (eindtijdelijk) verband met de Olijfberg en verwijzen naar Zach. 14:4. „Zijn voeten zullen te dien dage staan op de Olijfberg...” De bekende bijbeluitlegger F.F. Bruce, schreef in navolging van T.W. Manson het volgende: „Als Jezus deze en verwante O.T.-ische profetieën voor de geest had op zijn weg over de Olijfberg, kan de bedoeling geweest zijn: Als jullie genoeg geloof in God hebben, dan zal de dag des Heren sneller komen dan jullie denken².” Maar deze suggestie bevredigt mij toch niet. Met een verwijzing naar Zach. 14:4 zou Jezus immers voedsel gegeven hebben aan politieke messias idealen? En dat kon Hij m.i. juist niet gebruiken (vgl. Marc. 10:35 vv).

Zacharia

Niettemin speelden de profetieën van Zacharia zeker wel een rol. Tijdens de voorafgaande intocht in Jeruzalem heeft Jezus ongetwijfeld aan de woorden van Zach. 9:9 gedacht. En dat niet alleen. Jezus was met Zacharia en Jesaja gericht op het welzijn van Jeruzalem en op de Tempel als bedehuis voor alle volken (vgl. Zach. 6:15; 8:20-22 en Jes. 56:7). Maar het meest sprekend, in dit verband, lijkt mij Zach. 4:7 „Wie zijt gij, grote berg? Voor het aangezicht van Zerubbabel wordt gij een vlakte...” Samen met het daaraan voorafgaande: „niet door kracht noch door geweld, maar door mijn Geest...” komt dit woord neer op

een krachtige aansporing tot geloof en gebed. Zo zal Jezus, blijkens Marc. 11:23, dit woord althans gelezen hebben.

Gebedstraining

Wanneer we het optrekken van Jezus met zijn discipelen als geheel op ons laten inwerken, dan dringt zich o.m. de gedachte op aan een training in gebed en geloof. Zie Matt. 17:20 (n.a.v. het onvermogen een boze geest uit te drijven) en Lukas 17:6 (n.a.v. het besef bij de apostelen dat ze tekort schieten in vergevingsgezindheid). En hier, in Marc. 11:23 is de aanleiding *ontzetting* over het lot dat Jeruzalem te wachten stond. Het sterkst spreekt natuurlijk Zijn voorbeeld. Zijn eigen gebedsleven, de verhouding met de Vader, was voor Jezus 'het hart, het begin en einde van zijn bediening'³.

Jezus en de tempel

Ik wil nu proberen me in te leven in het verband van Marc. 11:11-24. De tempelreiniging was op zichzelf een dramatisch gebeuren, vol oordeelsdreiging, spanning en emotie. Toch is juist dit gebeuren bij Marcus ingeklemd, niet alleen door het onheilspellende teken aan de vijgeboom, maar ook door een majesteitelijke *rust*. Na de intocht in Jeruzalem (vv. 1-10) lezen we bij Marcus niets over opschudding (vgl. Matt. 21:10) of over geïrriteerde reacties (Luc. 19:39).

Jezus kwam eerst, in de kalme waardigheid van een koning, de tempel inspecteren (11:11). Hij had de zaak onder controle. Het ligt voor de hand dat Hij toen verwerping om zich heen gevoeld heeft, maar we lezen daarvan nog niets. Ook weten we niet of Hij op dat moment nog erkenning *in de tempel* verwachtte. Dat had inderdaad de intocht compleet gemaakt en zou een vervulling geweest zijn van het tweede deel van Ps. 118:26 „wij zegenen U uit het huis des Heren”. Maar we lezen alleen dat Hij alles overzag en vertrok. Uit het vervolg kunnen we opmaken dat Jezus het geestelijke klimaat in de tempel ook doorzag en dat Hij wist wat Hij moest doen⁴. Uit het late tijdstip en het reisdoel van zijn vertrek durf ik verder niets af te leiden dan dat Jezus in alle rust zijn taak voor die dag volbracht had. Kennelijk wilde hij er nog eens een nachtje over slapen in het geliefde vriendenverblijf te Bethanië. Biddend en misschien ook vastend moest Hij zich voorbereiden. Hij kreeg immers honger de volgende morgen?

Niets dan bladeren

Als hij dan een vijgeboom gaat bekijken, komt het gebeuren nog steeds rustig op ons af. Jezus ging er naartoe 'om iets te vinden'. Misschien wilde Hij

zo op aanschouwelijke wijze duidelijk maken wat de bedoeling van de tempelinspectie was geweest. De vijgeboom is immers een overbekend beeld van Israël? Het kan ook zijn dat de Here in de nacht volgend op de tempelinspectie gebeden had om een teken. Om te weten of Hij al dan niet in actie moest komen.

Maar Hij vond... niets dan bladeren, wat de evangelist verklaart door te zeggen *dat het de tijd niet was voor vijgen*. Merkwaardige woorden, die de uitleggers veel hoofdbrekens gekost hebben. Wist Jezus niet in welke tijd er vijgen te verwachten waren? Wordt door deze toevoeging het dreig/vloekwoord niet tot iets onredelijks? Tot die conclusie komen we al gauw als we ons blindstaren op die letterlijke vijgeboom daar in het veld. „Bemoet God zich met ossen?” zal Paulus later vragen. De natuur gaat de Here zeker ter harte. Maar het is duidelijk dat op dit cruciale moment in Jezus' leven die vijgeboom in hoge mate *tekenkarakter* draagt. Het gaat dus om een indringend *teken* m.b.t. Israël, gericht tot de discipelen. Ze zullen het nog niet direct begrepen hebben. Maar na de tempelreiniging 'herinnert' Petrus⁵ het zich. Zijn geschokte reactie toont dat hij er een oordeelsteken aan Israël in zag. Je hoort hem bijna denken: „Is het dan werkelijk zo dat God Israël aan de kant zal schuiven?” De eerste lezers van het Marcus-evangelie – te Rome of te Jeruzalem, al voor het jaar 70 – zullen met die brandende vraag hebben gezeten. Moesten de spanningen tussen Joden (christenen) en heidenchristenen wel op een schisma uitlopen? Was dit een onvermijdelijk oordeel van God?

De discipelen zagen (later) dat de boom 'van de wortel af verdord was'. Dit zal de discipelen behoorlijk geschokt hebben. Kan het zijn dat Jezus met dit vloekwoord het denken van de discipelen aangaande Israël en de tempel, aangaande hun identiteit, in een crisis wilde brengen?

De tempelreiniging

De tempelreiniging zelf laat ons voelen dat hier iemand aan het werk is die de situatie volledig beheerst: „Hij liet niet toe”. Vanwege de omvang van het tempelplein is de gedachte dat hier sprake is van een wonder, ook al hebben de discipelen meegeholpen, wel aannemelijk (zo v. Bruggen). Het onderwijs dat Jezus aan deze 'actie' koppelde trekt direct de aandacht van het spectaculaire af. Het gaat er Jezus om duidelijk te maken dat de tempel, dat Gods volk niet afgezonderd is ten gunste van zichzelf. Alle volken mogen thuis komen. Het perspectief van Jes.

56 valt echter op dovemansoren bij de overpriesters en de schriftgeleerden. Hun heiligdom een rovershol? Deze schokkende typering zou – verstaan in het licht van Jeremia 7:1-12 – tot zelf-onderzoek en bekering moeten leiden. Maar nu riep zij haat op. Zij versterkte in hen de overtuiging dat deze man opgeruimd moest worden. Dat is de natuurlijke reactie van hen die Gods zaak tot hun zaakje gemaakt hebben. De volgedede dag komt dat er ook uit. Op hun vraag om legitimatie, stelt Jezus nl. een tegenvraag, die hen dwingt kleur te bekennen: Was de doop van Johannes uit de hemel of uit de mensen? Hun reactie hierop laat zien dat deze leiders in feite hun eigen positie het hoogst hebben. Ze gebruiken de dienst des Heren ten diepste voor eigen doeleinden. En als die gezindheid eenmaal is binnengeslopen – en dat gebeurt zomaar – dan wordt het heiligdom vanzelf een kerkpolitiek bedrijf. Jezus aarzelde niet dit als roof te bestempelen. De overpriesters en de schriftgeleerden zullen kokend zijn geweest. Toch lezen we in vs. 27: „Zo kwamen ze weer (!) in Jeruzalem.” (GrN). En weer wandelt Jezus koninklijk over het tempelplein. Hier komt de Here tot zijn Tempel. Dezelfde koninklijke rust blijkt uit de verantwoording die Jezus volgens Johannes gaf: „Breekt deze tempel af en binnen drie dagen zal Ik hem doen herrijzen.” Jezus is zich van jongsaf bewust dat de tempel het huis van zijn Vader is.

Barmhartig

De discipelen zagen dus donkere wolken boven Jeruzalem hangen. In *die situatie* zegt Jezus: „Hebt geloof⁶ in God...” In dat geloof pleitte Abraham voor Sodom en Gomorra. In dat geloof schreef Paulus Rom. 9-11. In dat geloof pleitte ook de wijngaardenier in de gelijkenis van de onvruchtbare vijgeboom (Luc. 13:8) om *uitstel*: „Heer, laat hem nog dit jaar staan, ik zal er eerst nog eens omheen graven en er mest bij brengen...” Mijn vraag is nu: „Moeten we in ditzelfde Lucaanse licht niet de anders zo raadselachtige opmerking van Marc. 11:13 lezen? Nl. „want het was de tijd nog niet voor vijgen”. Als een pleidooi om de vijgeboom niet af te schrijven, ondanks het zo definitief overkomende oordeel van vs. 14? Waar haalde Marcus, als hij het zo bedoelde, de vrijmoedigheid tot deze temperende opmerking van daan? Gezien de vruchten die de vijgeboom (Israël) in Handelingen te zien gaf, (Hand. 2:41-47, 21:20) kan het zijn dat Marcus die opmerking wel moest maken. Ook pastoraal, gezien zijn publiek om hoogmoed bij de nieuwgeënte takken te voorkomen. Vgl. Rom. 9-11. Het gevaar was immers niet denkbeeldig dat heidenchristenen rond het jaar 70 'net goed' zouden gaan denken t.a.v. de verwoesting van Jeruzalem?

Meer doorslaggevend lijkt mij echter dat Marcus de God van alle genade dieper heeft leren kennen. In de gang

van de Here met Paulus, met Petrus en met hemzelf (vgl. 2 Tim. 4:11 en 2 Petr. 3:15,18). Die genade zal Markus de vrijmoedigheid gegeven hebben het dreigwoord aan de vijgeboom m.h.o. op zijn eigen tijd wat in te kleuren. De oproep om in geloof en gebed het schijnbaar onmogelijke te verwachten van God, zal aanleiding zijn geweest nog op vrucht te blijven hopen⁷. Jacobus (4:7) schreef in dezelfde geest: „Zie, de landman wacht op de kostelijke vrucht en heeft geduld, totdat de vroege en de late regen erop gevallen is.” Barmhartigheid roemt tegen het oordeel.

1 Dr. Jakob van Bruggen, *Marcus, Het evangelie volgens Petrus*. Kampen 1988. Zijn uitleg lijkt op een harmonisatie met Matth. 21:21.

2 F.F. Bruce, *The Hard Sayings of Jesus*, IVP, Downers Grove, Illinois, 1983, p. 211.

3 Dr. Henri J.M. Nouwen, *Een levende heenwijzing, Dienst en gebed in aandenken aan Jezus Christus*. Den Haag 1988.

4 Jezus kan hierbij o.m. gedacht hebben aan de Jozua uit Zacharia, en aan de daar genoemde 'door Mij opgedragen taak' (Zach. 3:7). De volgende profetieën over de Spruit (vgl. Zach. 3:8 en 6:12-15) laten dan zien dat Jezus de meest eigenlijke uitvoerder van deze taak zou worden. Frappant is ook het slot van Zacharia: „En er zal te dien dage geen Kanaäniet meer zijn in het huis van de HERE der heerscharen”. Het Hebr. voor 'Kanaäniet' wordt nl. ook gebruikt als aanduiding voor 'koopman', een betekenis die, in het verband van Zacharia, w.s. de voorkeur verdient.

5 Matteüs heeft hier de discipelen als onderwerp. Dat hoeft niet in tegenspraak te staan tot de versie van Marcus: Petrus kan heel goed de verwondering als eerste verwoord hebben. Het is begrijpelijk dat Matteüs Petrus minder voor het voetlicht wilde zetten dan Marcus.

6 W.L. Lane, *The Gospel according to Mark*. (New London Commentary). Londen 1974, denkt hier onder verwijzing naar Hab. 2:4 meer aan een bemoediging: you have the faithfulness of God. Hoewel deze vertaling zeker mogelijk is, lijkt ze me minder waarschijnlijk op grond van de parallelie met Matteüs 17:20 en Lukas 17:6.

7 De merkwaardige opeenvolging van oordeel en heilsbeloften in Zacharia 7 en 8 (en andere profeten) kan ook een rol gespeeld hebben.

Geef ons geloof

1. Geef ons geloof o Heer,
liefde en trouw.
Wij dwalen keer op keer.
Wij, vaak zo traag en lauw
zien U niet meer.
2. Wees met ons lot begaan,
koud is ons hart.
Breek met uw Geest ruim baan,
wij zijn in kwaad verward.
O zie ons aan!
3. Kom met uw troost o Heer,
kom met uw Geest.
Heel Gij ons leven weer.
Geef dat de smart geneest,
het oue zeer.
4. Uw Geest moet in ons zijn,
uw heilig vuur.
Maak onze harten rein,
vol van uw liefde, puur,
tot uw domein.
5. Dan leven wij verblijd
vol van uw gloed
naar lijf en ziel bevrijd
met een vernieuwd gemoed
aan U gewijd.

Hans van Leeuwen

Melodie: als van lied 139 YFC-bundel, lied 56 liedboek voor de kerken.

Organisaties bieden advies bij erfelijkheidsproblemen¹⁾

„Moeten wij nu afzien van kinderen krijgen?”

Geëmotioneerd had de familie Pietersen haar wijkouderling opgebeld. Of hij alstublieft deze week nog op huisbezoek wilde komen, ze zaten met een groot probleem. Bezorgd toog de ambtsdrager heen, verward en vol vragen keerde hij aan het eind van een lang gesprek terug. De vraag die hij kreeg voorgelegd stond bol van nood en angst. „In onze familie komt een ernstige erfelijke ziekte voor. De kans dat wij een gehandicapt kindje krijgen is volgens de dokter heel groot. Moeten wij afzien van ons vurige verlangen kinderen te krijgen?”

Gemeenteleden en ambtsdragers kunnen voor moeilijke vragen komen te staan. Vragen over erfelijkheid, onderzoeken, eigen verantwoordelijkheid en het gehoorzamen van Gods Woord. Over de spanningen die er kunnen zijn vertelde een moeder eens: „Onlangs is ons eerste kind geboren met een ernstige, waarschijnlijk erfelijke, lichamelijke afwijking. Deze afwijking houdt in dat er geen kalk in de botten zit. De benen zijn in het moederlichaam al twintig keer gebroken en weer krom en verbogen aangegroeid. Waarschijnlijk zal hij nooit kunnen lopen. Drie weken voor de geboorte werd de afwijking via een echoscopie ontdekt. De schrik en spanning laat zich raden. Nu zitten wij met de vraag: Mogen wij als ouders, nu we dit weten, zonder erfelijkheidsonderzoek in de toekomst weer kinderen verwekken met de kans dat ze weer die afwijkingen hebben? Zou dit Gods wil zijn dat we kinderen ter wereld brengen die niet zelfstandig kunnen leven?”

Eindeloos praten

Bij alle paniek en emoties die er kunnen zijn is het fijn als ouders en ambtsdragers weten dat zij terug kunnen vallen op hulp van instanties als VBOK, Nederlandse Patiëntenvereniging en christelijke gehandicaptenorganisaties. Dat ervoer ook een verbijs-terd echtpaar dat van een arts te horen kreeg dat het beter was dat zij in verband met een erfelijke ziekte geen kinderen zouden 'nemen'. Kunstmatige inseminatie, adoptie of vrijwillig kinderloos blijven waren volgens de arts de resterende mogelijkheden. De vader: „Wij hebben de arts gezegd dat we daar vanuit ons geloof toch anders tegenaan keken. Zoiets is gemakkelijk gezegd, maar in werkelijkheid kwamen de vragen van alle kanten op ons af. Je zoekt hulp en advies. Je mag die informatie die je gekregen hebt, ook niet naast je neerleggen. Maar uiteindelijk moet je het ook in vertrouwen durven overgeven. We hebben ervaren

dat er Een is Die alles regeert en bestuurt, al blijf je zelf wel verantwoordelijk. In het gebed is veel opgelost”. Iemand die vrijwilligerswerk onder verstandelijk gehandicapten doet zei eens: „Ik heb erg veel moeite met de vanzelfsprekendheid waarmee men tegenwoordig over abortus praat. Ik hoor van ouders hoe zwaar het kan zijn om een kind met een verstandelijke handicap op te voeden. En ik heb ze ook gezien, diep verstandelijk gehandicapten in inrichtingen. Toch mag het nooit zo worden dat de samenleving niet accepteert dat er kinderen met een verstandelijke handicap geboren worden. Alle leven komt van God”. Een vader van een gehandicapte zoon: „Je komt als jonge ouders in een volstrekt onbekende wereld terecht. Wat mijn vrouw en ik ontzettend veel gedaan hebben is praten, praten, eindeloos praten. Dan heb je mensen nodig die kunnen luisteren en je vooral niet negeren. Ik begrijp wel dat anderen het gevoel hebben met lege handen te staan als ze horen dat je een kind hebt met een handicap. Ben ik daarom meelijwekkend geworden? Nee! Ben ik iemand met wie je dingen deelt? Ja!”

Hulp vragen zonder drempelvrees

Erfelijkheidsproblemen: daar kunnen ouders en ambtsdragers op een keiharde manier mee geconfronteerd worden. Plotseling komt men te staan voor vragen over erfelijkheid en aangeboren afwijkingen. Onder christenen bestaat vaak een reserve ten aanzien van het officiële aanbod van voorlichting en hulpverlening op dat gebied. Hoe vind je in deze ingewikkelde materie een bijbels verantwoorde weg? Zeven organisaties die ijveren voor bescherming van de mens vanaf de bevruchting werken sinds enige tijd nauw samen. Zij willen mensen helpen die direct te maken krijgen met erfelijkheidsonderzoek. Zodat de ouderling of diaken weet waar het gemeentelid om verantwoord advies en begeleiding kan vragen. Zonder drempelvrees.

Dit plan is ontstaan binnen het Prof.dr. G.A. Lindeboom Instituut, centrum voor medische ethiek te Ede. Dit instituut coördineert de samenwerking tussen de zeven andere hulpverleningsinstanties. Dat zijn de Nederlandse Patiëntenvereniging, de Stichting Schuilplaats, de Vereniging ter Bescherming van het Ongeboren Kind, en een viertal verenigingen van mensen met een verstandelijke handicap, hun ouders en vrienden, nl.: 'Helpende Handen', 'Dit Koningskind', 'Op weg

met de ander' en 'Philadelphia'. Mensen die informatie of hulp willen hebben op het erfelijkheidsgebied kunnen terecht bij één van deze organisaties. Zij hebben onderling afspraken gemaakt over het doorverwijzen. Er is hiervoor een speciaal netwerk samengesteld van deskundigen: maatschappelijk werkers, artsen, predikanten en geestelijk verzorgers.

Ingrijpend

Gezinnen met erfelijkheidsproblemen hebben tweërlei hulp nodig: hulp bij het verzamelen van de medische gegevens en hulp bij het maken van een keuze. Het eerste is een taak voor de onderzoekers van de centra voor klinische genetica. Daar vindt onderzoek en voorlichting plaats over erfelijkheid en aangeboren afwijkingen en eventueel ook prenatale diagnostiek (onderzoek tijdens de zwangerschap). De praktijk heeft de genoemde organisaties echter geleerd dat vooral christenen vaak huiverig staan tegenover deze hulpverlening. Zij kunnen onvoorbereid voor ingrijpende en ethisch moeilijke beslissingen komen te staan. Ter illustratie een paar voorbeelden. Blijkt na onderzoek voor de geboorte dat het kind een aandoening heeft, dan kan ouders de keus worden gegeven het kind wel of niet te laten aborteren. Dat kan ook het geval zijn als tijdens de zwangerschap blijkt dat er sprake is van een verhoogd risico op het krijgen van een kind met een erfelijke of aangeboren afwijking. En stel dat er onverwacht een kind wordt geboren met een handicap waarvan vermoed wordt dat die erfelijk is. Wat moet je doen als geadviseerd wordt af te zien van een volgende zwangerschap? Het maken van een keuze en het nemen van een beslissing is een zaak van de ouders zelf. Maar, en dat is de tweede soort hulp die nodig is, daarbij kunnen zij het advies van anderen meestal niet missen. Niet dat die anderen in hun plaats een beslissing moeten of mogen nemen. Maar die anderen kunnen hen helpen bij het mee-interpreteren van de gegevens en het zoeken naar een bijbels-verantwoorde beslissing. En dat is een taak die bij uitstek behoort tot het werk van de ambtsdragers in de gemeente, predikant, ouderlingen en diakenen.

Gehandicapt kind

De genoemde organisaties willen daarbij een helpende hand bieden. Zij willen mensen helpen bij het nemen van beslissingen en hen desgewenst begeleiden bij het gebruik maken van een Klinisch Genetisch Centrum. Met de centra is daarover overleg ge-

weest. De instanties bieden ook hun diensten aan om ouders die een gehandicapt kind krijgen, te helpen en te begeleiden voor en rond de geboorte en bij de opvoeding van hun kind. Op deze wijze willen zij stelling nemen tegen een tendens in de samenleving om de geboorte van gehandicapte kinderen te zien als 'mislukte preventie'. Veel mensen weten niet dat zij in al deze gevallen een beroep kunnen doen op de bekende organisaties. En dat is jammer. Daarom is het belangrijk dat ook pastorale hulpverleners weten waar zij op terug kunnen vallen. Voor meer informatie kan men terecht bij het Prof.dr. G.A. Lindeboom Instituut, tel. 08380-30230.

Van het Prof.dr. G.A. Lindeboom Instituut ontvingen wij bovenstaand artikel. Vanwege de aktualiteit plaatsen wij dit artikel graag in ons blad.
(Voor dit artikel is met toestemming gebruik gemaakt van artikelen van de Stichting Philadelphia en het Reformatorisch Dagblad).

C. v. Baardewijk, Apeldoorn

Doodsverlangen

In gezelschap was ze gewoon luidruchtiger en vrolijker dan anderen en erg impulsief. Maar toen ik haar een keer alleen ontmoette vertelde ze zonder directe aanleiding dat ze zo naar de dood verlangde. Ze had tranen in de ogen.

„Jij?“, vroeg ik, Ik wist dat ze getrouwd was met een fijne vent en een paar leuke kinderen had (geen cliché).

„Ja, ik“, zei ze. „Het leven is zo moeilijk en de wereld is zo kapot. En je staat machteloos bij al dat menselijk leed. Ik kan verschrikkelijk naar God verlangen om bij Hem te zijn en uit te rusten. Heerlijk om geen moeilijke vragen meer te hoeven stellen...“

„Maar je bent nog zo jong en het zou toch treurig zijn om afscheid te nemen.“

„Ja, dat is zo, afscheid nemen van iedereen en van jezelf, dat is treurig en dan het verdriet van degenen die je achterlaat. Maar toch...“

En een jonge, echt gelovige knul, zei pas over het sterven tegen me: „liever vandaag dan morgen.“

Het komt voor, bij jongeren en ouderen, dat mensen een niet weg te duwen doodsverlangen hebben. Ze zijn het leven moe en het vragen en het vechten en ze strekken hun handen met groot verlangen uit naar God en naar de volmaaktheid.

Mag dat? Op de weg naar God kun je toch niet om die angstaanjagende indringer heen, de dood?

We zijn er toch om te leven? Dat is waar. Maar mag je niet naar huis en naar God verlangen en dan de dood... nou ja, niet voor lief maar dan toch wel op de koop toe nemen?

Uit het Liedboek zingen we met graagte Lied 293: 'Wat de toekomst brengen moge', van Jacqueline van der Waals. Een prachtig lied vol Godsvertrouwen en eenswillendheid met de Vader. De dichteres is er zeker van:

„Eenmaal zie ik al uw luister, als ik in uw hemel kom.“ 't Gaat vooral om Hém, om het aanschouwen van de Hére. Maar die vrome dichteres (in 1993 was het 125 jaar geleden dat ze geboren werd) schreef ook onthutsend direct over haar uitzien naar de dood, haar doodsverlangen, haar 'stervenslust'. En niet alleen toen ze ongeneeslijk ziek was.

En over de Koning en zijn majesteit en luister hoorde je haar zo niet. Ze hunkerde naar een wenk van de dood. Een mooi voorbeeld van haar doodspoëzie is 'In het hooi' dat zo idyllisch begint en zo navrant eindigt.

In het hooi

*Ik lag in het hooi,
De hemel was mooi,
Mijn bed zacht en goed,
En het geurde zo zoet.*

*Ik keek met een zucht
Van genot naar de lucht.
Mijn geluk was als dat.
Van een spinnende kat.*

*En ik dacht: „Zo meteen
Moet ik op, moet ik heen –
Maar ik weet nog niet hoe
Ik dat kan, ik dat doe*

*Als nu spelenderwijs
Mij de Man met de Zeis
Had gemaaid, als het gras
Dat dit hooi eenmaal was*

*Ik behoefde niet op
Meer te staan, niet rechtop
Meer door 't leven te gaan
– En dat lachte mij aan.*

En wat denkt u van

De dood als verlosser

*Kom nu met uw donker, diep erbar-
men,
Eindelijke Dood.
Laat dit pijnlijk lichaam in uw armen
Rusten als het kind op moeders
schoot
Laat mij veilig door de schaduw
uwer grote
Vleugelen gedekt
Slapen gaan, het moede oog geslo-
ten
En het lichaam pijnloos uitgestrekt.*

Daartegenover staan indrukwekkende verzen als 'Sinds ik het weet' en 'Doodsnadering' waarin het grote verlangen in de eerste plaats naar de Hére uitgaat.

Doodsverlangen... soms is het na te voelen. Maar de oproep blijft: kies het leven. Het leven dat van Hem komt en dat Hij geeft om het met Hém te leven tot Hij tegelijk aflost en verlost.

NB Voorjaar 1994 verschijnen eindelijk de Verzamelde gedichten van Jacqueline van der Waals.

Reis door Griekenland 1

P.C. van Wijk

Thessaloniki

We begonnen drie jaar geleden onze reis door Griekenland in Thessaloniki, een plaats van ongeveer 650.000 inwoners. In het Oosten van de stad is nog een stuk oude stadsmuur en resten van de citadel. Hier vlakbij is een aan David gewijd kerkje uit de 5e eeuw. Aan dit kerkje was tevens een klooster verbonden. Het duurde even, voordat we het gevonden hadden en toen we er waren, werden we heel vriendelijk te woord gestaan door een mevrouw, die het kerkje aan het schoonmaken was. Op een kast lagen enkele mooie ikonen. Vroeger waren er twintig kloosters in de stad. Eén is er vrij ongeschonden bewaard gebleven, vlak bij het 'Davidskerkje'. Helaas waren de deuren op slot en konden we de daar aanwezige fresco's uit de 14de eeuw niet zien.

In Thessaloniki is veel, dat aan de bloeitijd van het christendom herinnert. Grote en kleine kerken. Soms blijkt een kerkje niet meer te zijn dan een kapel. Indrukwekkend is de Agia Sofia, een kerk, die in de achtste eeuw werd gebouwd op de plaats van een kerk uit de vierde eeuw. In 1585 werd van deze kerk een moskee gemaakt, maar sinds 1912 houden christenen er weer hun godsdienstoefeningen. In de koepel van het gebouw is een prachtig mozaïek te zien uit de 10de eeuw met een voorstelling van Jezus en Zijn apostelen.

Een andere kerk is gewijd aan Demetrius, een jongen, die tijdens keizer Galerius probeerde Romeinse officieren te bekeren. Hij werd meteen doodgestoken en op die plek werd al spoedig een kerk gesticht. Ook hier zijn weer mooie fresco's te zien. Tijdens een brand in 1917 werd veel vernield, maar de restanten zijn beslist de moeite waard om te bekijken.

Als je door de straten van Thessaloniki loopt weet je, dat Paulus tijdens zijn tweede zendingsreis hier was. Vanuit Troas kwam hij in Neapolis en na zijn verblijf in Filippi kwam hij in deze plaats. In Handelingen 17 wordt kort

en bondig verteld, wat er toen gebeurde. Paulus was drie weken in de stad en was op drie sabbatdagen in de synagoge om de Schriften te verkondigen, „waarin hij uitlegde en bewees, dat de Messias moest lijden en uit de doden opstaan. Jezus, die ik u verkondig, zo zei hij, Hij is de Messias” (Willibrordus-vertaling). Een aantal toehoorders nam het evangelie aan, o.a. een zekere Jason, die kennelijk al snel een vooraanstaande plaats onder de christenen innam. De joden lieten het er niet bij zitten en met behulp van 'een paar vlegels uit het grauw' (zelfde vertaling) kwam het tot een volksoploop. Jason werd uit zijn huis gehaald en naar de stadsregering gebracht. Hij werd pas vrijgelaten nadat er een borgtocht voor hem was betaald. De tegenstand was dus groot en Paulus en Silas vertrokken in de nacht naar Bérea.

In zijn eerste brief aan de gemeente van Thessalonica wijst Paulus er op, dat hij met kracht en vervuld van de Heilige Geest het evangelie aan de mensen heeft verkondigd, maar hij voegt er aan toe, dat zij zijn navolgers zijn geworden. Ze hebben met vreugde het woord van God aangenomen (1 : 5 e.v.). Zelfs zijn de christenen in Thessalonica tot een voorbeeld geworden voor alle gelovigen in Macadonië en Achaje (de rest van Griekenland). Ja, „allerwegen is uw geloof in God bekend geworden, zodat wij daar niets over hoeven te zeggen” (Willibrordus-vertaling). De gelovigen hebben het enthousiasme van Paulus overgenomen, verwachten Gods Zoon uit de hemel, nl. Jezus, die ons redt van de komende toorn.

Later komt Paulus hierop nog eens terug in deze brief (2 : 13 e.v.). De gelovigen in Thessalonica hebben veel te verduren gehad van hun eigen landslieden. Graag was Paulus weer naar hen toegegaan, maar dat ging niet. Vanuit Athene zond hij echter Timotheüs (3 : 1 e.v.). Iets verder in zijn brief schrijft Paulus, dat hij van Timotheüs heeft gehoord, dat de gemeente nog steeds een goede herinnering aan hem bewaart. Paulus leeft er weer helemaal van op, als hij hoort, dat de gemeente stand houdt.

In zijn tweede brief aan de gemeente komt hij hier weer op terug (1 : 3 e.v.). Hij prijst het standvastig geloof van de christenen in Thessalonica en schrijft, dat hij in andere gemeenten hoog opgeeft van hen. Er is veel verdrukking, de joden hebben het er niet bij laten zitten.

Er komen ook wel verkeerde gedachten in de gemeente naar voren. Paulus waarschuwt er voor. Ze moeten zich niet in de war laten brengen. In het al genoemde kerkje, dat aan David werd gewijd, zijn enkele mooie mozaïeken. Het kerkje ligt op een heuvel en je hebt er een prachtig uitzicht over de stad. Eén van de mozaïeken laat de Here Jezus zien. Die zijn rechterarm zegenend opheft.

Een zegenende Heer. „De Heer van de vrede, Hij geve u de vrede, altijd en op

allerlei wijzen. De Heer zij met u allen” (2 Thess. 3 : 16).

Vanuit Thessaloniki maakten we enkele uitstapjes, o.a. naar Filippi. Daarover gaat het de volgende keer.

L'Abri Nederland - aktie apparatuur

Verantwoording – slot

In dec. '93 en jan. '94 werd nog ontvangen een bedrag van f 285,-. Samen met het bedrag van de vorige verantwoording (f 4830), enkele anonieme giften en een afronding naar boven geeft dat het mooie bedrag van f 6000. Dit bedrag is inmiddels doorgegeven aan l'Abri.

Allen nog eens hartelijk dank.

A.M. Muys-Buwalda, Zeist

Eén voor één bijzonder

H. Algra, Den Helder

Milton is een donker gekleurde jongen. Zijn ouders hebben hem geadopteerd uit een ver land. Hij wordt op school en op straat met zijn huidskleur geplaagd. En ook de stand van zijn ogen lokt reacties uit. Milton heeft er moeite mee. „Waarom hebben alle kinderen blond haar en een wit lijf en hebben ze rechte ogen?“, vraagt hij bij het naar bed gaan aan zijn moeder. Zijn moeder denkt even na. „Zijn alle kinderen blond en wit, Milton?“ Nee, niet allemaal, want Waldy heeft een donker lijf en heel erg zwart haar. „En mijn ogen dan?“, vraagt hij aan zijn moeder. Ja, Milton is inderdaad de enige jongen in de klas met zulke ogen.

„Weet je“, zegt zijn moeder, „voordat jij geboren werd, werden er heel veel blonde kinderen geboren met een wit lijfje. En toen dacht God: Nu wordt het tijd dat er een mooi donker jongetje wordt geboren, met een bruin lijf en zwarte haren en donkere, grappige ogen. En dat jongetje werd Milton genoemd. Hij woont hier in dit huis.“

Samen hebben Milton en zijn moeder God gedankt dat hij in dit huis en in dit gezin woont en dat God hem ook heel erg mooi vindt.

Ik hoorde dit verhaal op een kongres over christelijke opvoeding. Het is zo mooi en zo authentiek dat ik het graag in 'Opbouw' doorgeef. Sommige mensen zeggen dat je op deze manier niet met het geloof om mag gaan. Geloof is immers geen tovermiddel? En Milton werd nu iets voorgehouden wat helemaal niet helpt.

Eigenlijk werd hij dus gefopt. Volgens mij heeft deze moeder echter precies aanvoeld wat Milton nodig heeft. Natuurlijk werd hij nog steeds geplaagd op school. Maar hij was wel weerbaarder geworden. En misschien heeft die grotere weerbaarheid zelfs op den duur gemaakt dat hij minder geplaagd werd. Want kinderen plagen elkaar juist vaak als ze de kwetsbare plekken van de ander goed aanvoelen. Maar het belangrijkste was dat Milton wist dat zijn moeder blij met hem was.

En hij wist opeens weer heel duidelijk dat hij gewaardeerd en geaccepteerd wordt door zijn Schepper in de hemel. Of, om het met een liedje van Elly en Rikkert te zeggen:

*„Eén voor één bijzonder, één voor één,
Eén voor één een wonder, iedereen,
Hoe je er ook uit ziet
wie of wat je bent
voor de Here Jezus zijn wij allemaal:
één voor één bijzonder, helemaal!“*

Puzzelhoekje

In onze taal zijn veel spreuken en gezegden. Veel hiervan zijn ontleend aan de bijbel.

Ik heb er een aantal opgezocht en in tweeën gesplitst.

Kunnen jullie ze compleet maken?

Achter elke tweede helft staat een letter die, als je het goed hebt gedaan, in volgorde een spreuk vormen.

SUCCESS!

1. Wie zich over de armen ontfermt	– zal storm oogsten.	E
2. De vreze des Heren is	– in Jeruzalem.	O
3. Ben ik mijns broeders	– spraakverwarring.	E
4. Niet alleen van brood	– leent de Here.	A
5. De dood is	– voor de zwijnen.	A
6. Geeft de keizer wat	– zonder herder.	D
7. Hij is zo arm	– in de pot.	T
8. Dat is een babylonische	– hoeder.	H
9. Zij zijn als schapen	– uw nee nee.	T
10. Dat is de wet van	– verschuilen.	B
11. Wie van u zonder zonden is	– als Job.	O
12. Want waar uw schat is	– Ik ben heilig.	N
13. De hand in eigen	– meden en perzen.	E
14. Laat uw ja ja zijn en	– en behoudt het goede.	N
15. Een goede boom brengt	– des keizers is.	G
16. Werp geen paarden	– zal ook uw hart zijn.	O
17. Weest heilig want	– het begin der kennis.	L
18. Zich onder Gods vleugels	– boezem steken.	M
19. Hij is een vreemdeling	– goede vruchten voort.	V
20. Aan de vruchten	– zal de mens leven.	E
21. Wie wind zaait	– kent men de boom.	V
22. Onderzoekt alle dingen	– werpe de eerste steen.	K

G. Wijkhuizen-van Vuuren

De oplossing van de vorige keer was:

Esther 5, Kaïn 3, Petrus 6, Stefanus 8, Daniël 4, Ezau 7, Ruth 2, Salomo 1

In dat huis daar woont een vrouw

Ytje Veefkind-Eenkhoorn, Krommenie

'Steeg ik ten hemel...'

Veertig jaar geleden emigreerde een oom van mij naar Canada. Een paar maanden voor zijn vertrek trouwde hij. Die dag staat mij nog helder voor de geest, want ik mocht erbij zijn. Voor die gelegenheid had mijn moeder voor zichzelf en voor mij een lange jurk laten maken. Ik voelde mij die dag dan ook heel mooi en heel gelukkig in die prachtige jurk. Maar er zat aan die dag toch een klein droevig kantje. En dat was natuurlijk het aanstaande vertrek van het bruidspaar naar het verre Canada. In de loop der jaren kregen we veel brieven van onze familie daar. Er werden neefjes en nichtjes geboren die we alleen maar kenden van de foto. Toen mijn grootvader zijn tachtigste verjaardag vierde, bijna twintig jaar na hun vertrek uit Holland, kwamen mijn oom en tante voor 't eerst terug. En daarna kwamen ze met een zekere regelmaat. De laatste twee keer logeerden ze bij ons in Krommenie, omdat de logeermogelijkheid bij de ouder wordende familie wat moeilijk werd. En daarom konden we er niet onderuit toen ze ons uitnodigden om nu eens bij hen te komen kijken. En dat hebben we nu precies twee jaar geleden gedaan. Achteraf zijn we heel blij dat we onze reis niet uitgesteld hebben. Mijn oom is vorig jaar tamelijk onverwacht gestorven.

Om in Canada te komen moet je natuurlijk met het vliegtuig. Als je tijd genoeg hebt kun je de boot en de trein nemen, maar dat zat er in ons geval niet in. Vliegen dus. Nu zijn er mensen die met het grootste gemak in een vliegtuig stappen. Ze denken er niet bij na dat er iets gebeuren kan, of ze geven zich vol vertrouwen over, wetend dat je toch niet voor je tijd gaat. Bovendien gebeuren er op de weg meer ongelukken dan in de lucht, dus doe niet zo moeilijk, hup, dat vliegtuig in. De angsthaas, die moeilijk doet, ben ik dus. Als er gevlogen moet worden, dan ben ik echt tamelijk in paniek. Ik wilde dolgraag mijn onbekende neven en nichten ontmoeten. En we hadden beloofd te komen. Dus ik kon er niet onderuit. De dagen voor ons vertrek heb ik er nog heel wat schieten andere gebeden aan gewaagd. Want alle nuchtere en geruststellende dingen die men in zo'n geval tegen de

patiënt zegt, hebben weinig effect. Het zit tussen de oren, zeggen we tegenwoordig. En ik kreeg het er deze keer niet eerder uit, dan toen ik eindelijk in de vliegtuigstoel zat. De vorige avond was er nog een kaartje in onze brievenbus gestopt: "wensen jullie een goede reis en een behouden thuiskomst. Psalm 139:8a" Ik hoefde de bijbel er niet eens voor open te slaan om te weten wat daar staat. Toen het vliegtuig op hoogte was en iedereen begon te lopen en er later een maaltijd werd geserveerd, viel de spanning pas helemaal van me af. Het leek of we in een vol, zacht zoemend restaurant zaten. Later zat ik een hele tijd bij het raam. Het was heel helder weer en hoewel we erg hoog vlogen was de aarde beneden duidelijk te zien. We hadden een goede reis. En de weken in Canada waren onvergetelijk.

Een hele tijd later – thuis – kon ik pas opschrijven wat ik gevoeld heb toen ik op de heenreis bij dat raam zat en naar beneden keek: "Hoe groot moet de aarde wel niet zijn als je met een

snelheid van bijna duizend kilometer per uur, uur na uur, over land, ijs en water, en weer over land vliegt. Groenland, Hudsonbaai, Noord-Canada, alles woest en onherbergzaam. Hoeveel ruimte is er op deze aarde. Ruimte die nu onbruikbaar is. Maar die – daar ben ik van overtuigd – door de Here zal worden gebruikt om voor ons bewoonbaar te maken als Hij terugkomt en de aarde vernieuwd. Als Hij bij ons woont. Het is een gedachte die steeds bij me is geweest van het moment af dat ik diep beneden die enorme met ijs bedekte vlakte onder ons door zag schuiven. Het geeft me zo'n zeker gevoel dat er zoveel ruimte is voor alle geslachten die geweest zijn en die nog zullen komen. Dat het daar nu ligt te wachten op het herscheppende woord van God. Het heft me op, het troost me enorm, dat de nieuwe aarde er komt en dat er ruimte in overvloed is voor ons allemaal. We hoeven niet allemaal op een kluitje te zitten. Het Nieuwe Jeruzalem zal de hele aarde vervullen. De Here is zó trouw."

Evangelisch en Gereformeerd

In het blad IDEA van de Evangelische Alliantie zullen binnenkort delen van het eerder in Opbouw gepubliceerde artikel 'Evangelisch en Gereformeerd' van dr. Van der Dussen worden overgenomen. Daarbij geeft de Evangelische Alliantie haar lezers de mogelijkheid om een

overdruk van het gehele artikel bij hen te bestellen.

De Evangelische Alliantie biedt deze mogelijkheid hierbij ook aan de lezers van Opbouw. Het adres van de Evangelische Alliantie is: Hoofdstraat 51A, 3971 KB Driebergen-Rijsenburg, tel. 03438-13693.

Vader, Zoon en Geest

1. *Vader, Schepper van ons leven
Die ons in liefde wilt omgeven,
Gij onze God, reik ons uw hand.
Gij geleidt ons veilig verder.
Wij zijn de schapen, Gij de Her-
der.
Gij voert ons naar een heerlijk
land.
O God wij zijn verheugd.
Gij zelf zijt onze vreugd.
Halleluja!
U zij de macht,
U zij de kracht.
U worde eeuwig eer gebracht.*

2. *Zoon van God en Heer der he-
ren,
wil ons steeds meer tot U beke-
ren,
raak Gij ons aan, vernieuw ons
hart.
Heiland, eens voor ons gekomen
en eens voor ons van d'aard
genomen,
verlos ons van wat ons verwart.
Heer Jezus sta ons bij.
Herschep ons, maak ons vrij.
Geef ons vrede.
Ja Heer en God
bestuur ons lot.
Richt onze wil op uw gebod.*

3. *Heilige Geest wees in ons mid-
den.
Vervul ons hart, verhoor ons
bidden.
Leid Gij ons in het rechte spoor.
Geef ons moed en geef ons
krachten.
O kom tot hen die U verwachten.
Wees onze Gids. Ga Gij ons
voor.
Wij willen in ons lied
in vreugde en verdriet
U vereren.
O Heilige Geest
Die ons geneest,
geleid ons tot het hemels feest.*

Hans van Leeuwen

Wijze: Wachet auf ruft uns die
Stimme (liedboek voor de kerken
lied 262)

Opbou- wend?

U weet vast wel iemand die
een abonnement zou 'moeten'
hebben op OPBOUW.

Als u hier een naam en adres
invult, sturen wij een proef-
nummer.

(U mag ook bellen:
tel. 01803-20205)

Naam:

Adres:

Postcode:

Woonplaats:

Sturen naar:

Administratie Opbouw
Bonsmos 7

2914 AC

Nieuwerkerk aan den IJssel

'Open Christianity'

Het zal de oplettende lezer van 'Op-
bouw' niet ontgaan zijn dat mijn vorige
bericht over de aktie voor het christe-
lijk onderwijs in Petersburg in Rusland
heel sober gesteld was. Er was toen
(10 dec.) f 1400 binnengekomen. Niet
gek, maar toch...

Wie schetst mijn verbazing toen ik de
week later een dikke envelop van de
Rabobank ontving waarin ze alle inge-
komen gaven hadden opgespaard –
om ze nu in een zending aan mij te
doen toekomen: een bedrag van bijna
f 6000,-.

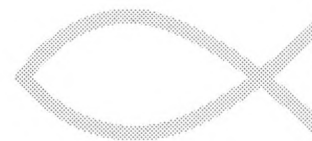
Het was dus toch door de bank geac-

cepteerd (ondanks het vergeten tus-
sennummer).

Alles bij elkaar leverde het een bedrag
op voor Open Christianity in St. Peters-
burg van f 10.565,- een fantastische
gift! Hartelijk bedankt namens Open
Christianity. f 7170,- is al aan hen
overgemaakt!

W.G. Rietkerk

P.S. De rekening van de Rabo-bank
staat nog open. Ik sluit af per 1-3-94.
Rabobank – Ingen, postgiro 882376,
tussenrekeningnummer 330 305 921
I'ABRI rek.nummer: 3411-123.036.

De zon maakt wel bruin, maar niet zalig

Ik las onlangs een regel van een rabbijn, Lionel Blue, die mij niet meer loslaat: 'Op de dag des oordeels zal de mens rekenschap moeten afleggen van alle goede dingen, waarvan hij had kunnen genieten en het niet heeft gedaan'. Ik ben ervan geschrokken. Waarschijnlijk omdat ik me voel aangesproken. Soms bekruipt mij de vrees: werk ik niet te hard? Altijd in de weer zijn voor de Heer, dat klinkt heel goed en braaf, maar er zitten bedenkelijke kanten aan. Ik ervaar het werk niet als een last, maar als een lust, al zijn er natuurlijk best wel eens lastige dingen te doen. Als je dan nog gezegend bent met een goede gezondheid, eigenlijk nooit moe bent, dan heb je de neiging maar door te gaan.

In de omgang met elkaar en in de omgang met de Bijbel wordt je een spiegel voorgehouden. Wat je dan ziet is niet altijd een reden om vrolijk van te worden. Het is goed je te realiseren dat de Here God jou, kleine mens, bezige bij, in het gericht zal doen komen. Dat gericht hebben we helaas uitbesteed aan bepaalde kringen op het kerkelijk erf, die we aanduiden als: rechts, ultra-gereformeerd, zware lieden, zwarte-kousen-mensen. Het is gevaarlijk en oneerlijk om een boekje van bijbelteksten te maken, die je aanstaan en andere domweg over het hoofd te zien. In de Bijbel gaat het ook over oordeel, over gericht. Als je dat niet leuk vindt, jammer dan, maar het staat er wel. En als een tekst je niet ligt – zo zei prof. A.J.Th. Jonker een eeuw geleden – moet je zelf maar anders gaan liggen.

De dag van het oordeel. Mijn eerste gedachte en wellicht ook de uwe, als lezer, is: verantwoording afleggen voor alles wat niet goed, faliekant fout was. Dat is geen slechte gedachte, maar 't is goed om deze ernstige zaak ook eens van een andere kant te bezien. Dan komen we weer bij de woorden van die rabbijn: verantwoording afleggen van alle goede dingen, waarvan je had kunnen genieten en je hebt het niet gedaan.

Ik denk en schrijf over deze dingen, omdat we in de kring van de eredienst in Hellendoorn geruime tijd het boek Prediker hebben gelezen. Eindeloos boeiend. Je hoort en leest Bijbelwoorden, die je niet of nauwelijks hebt overwogen. Zo'n voorgaande lezing is

een goed medicijn om geen stokpaardjes te berijden, niet getrouwd te raken met je eigen patronen en systemen. In het voorlaatste hoofdstuk (11:7-10) lezen we de merkwaardige regel: 'het licht is zoet en het is aangenaam voor de ogen de zon te zien!'. Het is een aansporing om te genieten. Als je verder leest struikel je haast over de woorden die eenzelfde sfeer ademen: zich verheugen, vrolijk zijn, het verdriet en het kwade op een afstand houden. Zulke geluiden verwacht je niet van die topperige, ietwat zwaar-moedige man, Prediker. Hoewel... door geduldig en aandachtig te luisteren komt toch een duidelijk portret naar voren. Hij past echt niet in het koor van stemmen, dat vandaag de dag klaagt over de zinloosheid van het leven, over de absurditeit van het bestaan, en dat in geuren en kleuren uitbeeldt in dans en muziek, op het toneel en in boeken. Het is blijkbaar goed en zelfs geboden om van de zon te genieten, de lichtzijde te zoeken en je daarin te laten koesteren.

Is Prediker dan een oppervlakkige levensgenieter? Oppervlakkig is hij in geen geval. Een levensgenieter wèl! Als hij u in de voorzichtige januari-zon zou zien zitten op een terrasje, achter beschermend glas, dan zou hij niet nors reageren: "Werkte meneer niet meer?". Hij zou zeggen: "Groot geluk!". En als hij iemand zag kijken bij de nieuwe knoppen van de rodo's of van de azalea's, of bij de gele schoonheid van een toverhazelaar, dan zou hij er stil bij komen staan.

Dit is het eerste gedeelte van een artikel van de hand van Dr. G.W. Marchal, hervormd predikant te Hellendoorn, gepubliceerd in het 'HERVORMD WEEKBLAD'. Het opschrift boven dit artikel is ontleend aan een preek van wijlen Prof. Dr. G.Th. Rothuizen, jarenlang hoogleraar te Kampen. Deze belichting van het naderende gericht verruimt de geloofsblik. Vaak is de gedachte aan het komend oordeel voor velen alleen maar angst-aanjagend. Zo'n artikel als van collega Marchal kan bevrijdend werken voor allen, die verstrikt zitten in een eenzijdige opvatting van wat ons straks van God te wachten staat. Dan gaat de christelijke vreugde weer de boven-ton voeren. En dat is Gods bedoeling!

Enschede

O. Mooiweer

Nicholas Wolterstorff, De rede binnen de grenzen van de religie;

Geloof, wetenschap en praktijk.
Serie: Verantwoording.
122 blz., f 24,50
ISBN 9060648161
Uitg. Buijten & Schipperheijn,
Amsterdam

Drs. J.G. van der Land, Van Abraham tot David;

De oudste geschiedenis van het volk Israël;
Archeologische, chronologische en historische aspecten.
128 blz., f 22,50
ISBN 9060648013
Uitg. Buijten & Schipperheijn,
Amsterdam

Dr. H. Pot, Ouderen, hoe kwetsbaar.

Over ziekten, kwalen en gebreken.
170 blz., f 24,50
ISBN 9024281385
Uitg. Kok, Kampen

Paul J.M. van Teeffelen, De komende wereldleider;

een ontdekkingsreis.
120 blz., f 19,50
ISBN 907373908X
Uitg. AKSENT, Slidrecht

Bert Koning, Gedachten over het Vrederijk.

80 blz., f 12,50
ISBN 9073739098
Uitg. AKSENT, Slidrecht

Kerknieuws

Preekconsent

De regio Dordrecht-Gorinchem verleende aan de heer W. v.d. Wind preekconsent. Zijn adres luidt: Prinses Christinaweg 17, 4151 CH Acquoy. Tel.: 03458-1516.

Adreswijziging ds. W.L. Kurpershoek. Het nieuwe adres luidt: Vleivalkstraat 934

Montana Park X1
Postadres: Postbus 14956
Sinoville - 0219
Tel.: (012) 548 - 1109.

Zending op Soemba

Op 1 september 1993 zou bij een gelijkblijvend ontvangstenpatroon het tekort over 1993 ca. f 45.000,- zijn, ca. 50% van de begroting.

Ik heb toen heel hard aan de bel getrokken.

En velen van U hebben het gehoord, Kerken en individuele broeders en zusters.

Een enkele Kerk, die eerder had geschreven de activiteiten te zullen verleggen, kwam op haar besluit terug. Andere Kerken maakten extra over.

Een ervan wil ik noemen: AALTEN. Bij het trieste van de noodzaak van de opheffing bedacht deze Gemeente ons voor het laatst zeer royaal.

Ook kwam er een legaat van ruim f 13.000,- binnen.

Er zullen in januari nog wel wat bedragen volgen, die op 1993 betrekking hebben; dus wat nu volgt is geen exacte opgave over het boekjaar 1993. Per 31 dec. was de stand:

Kerken f 60.307,05

Part. - 25.029,00

Rente - 11,59

f 85.347,64 - uitgaven f 90.255,80 =
f 4.908,16 TEKORT.

Uit de kas van de Ver. S.O.S. heb ik in 1993 zeer veel moeten lenen; eind december kon een groot bedrag worden teruggegeven.

Voor 1994 wens ik ons toe, dat de Kerken gaan handelen naar het advies niet te zeggen morgen wel te geven, terwijl ze het vandaag kunnen doen.

Met vriendelijke groet,
J.H. Bosman

Ned. Geref. Kerk van Bunschoten-Spakenburg

Het scribaat berust per 1 februari a.s.

bij de heer H. Geuchies, Huygenlaan 7, 3752 CC Bunschoten. Tel.: 03499-84170.

De huidige scriba de heer W. Meester wil alle predikanten, die hij in een lange reeks van jaren bereid gevonden heeft als gastpredikant de Gemeente te helpen, langs deze weg hartelijk dankzeggen, in het bijzonder gedurende de laatste 2 jaar.

L'abri-programma eerste kwartaal 1994

A. Open Huis Utrecht

Er is gelegenheid tot studie, en openheid voor een gesprek of bezoek op iedere dinsdag, woensdag en donderdag vanaf 11 januari. Wil je zeker zijn van een gesprek, dan doe je goed om van tevoren even te bellen (tel. 030-316933 of 03449-1914). Er is een studiekamer met alle l'abri-lezingen op cassette.

B. Bijbelstudiekring - Utrecht

Om de veertien dagen en te beginnen op donderdag 6 januari wordt er een bijbelstudie gegeven. Aanvang 20.00 uur.

C. Dinsdagavondlezingen - Utrecht

De dinsdagavondlezingen gaan dit kwartaal over *basis-vragen*, dit keer zoals die oprijzen uit het postmoderne levensgevoel van de negentiende jaren. Is er wel een allesomvattend zinsverband? Waarom zouden wij dat nodig hebben? Is een mens niet gelukkig (voorzover hij/zij maar gelukkig zijn kan) in zijn/haar eigen kleine huis, tuin en keukenleventje? Waarom geloof ik, wat ik geloof? Kortom, *apologie in een postmoderne tijd*.

Alle avonden beginnen om 20.00 uur en eindigen om 22.00 uur.

dinsdag 11 januari: *'Toen Chroestjov besloot raketten te zetten op Cuba werd mijn vriend kaal'* door Wim Rietkerk (over God in een postmoderne tijd).

dinsdag 25 januari: *'Kierkegaard, voorloper van een post-modern christendom'*, door Robert Doornenbal.

dinsdag 8 februari: *'Van Madonna tot Hans Kung'*, door Wim Rietkerk. Hoe gaan wij in op de uitdaging van het postmodernisme?

dinsdag 22 februari: *'Is het wel nodig, dat mijn leven een zin heeft?'*, door Roel Kuiper.

dinsdag 8 maart: *'Wat is de zin van de geschiedenis?'*, door Roel Kuiper.

dinsdag 22 maart: *'Als door een spiegel in raadselen'*, door Wim Rietkerk. Samenvatting van de in dit kwartaal besproken antwoorden op het postmodernisme.

Modernisme

Opzet
Hiërarchie
Totalisering
Diepte
Betekenis
Bepaaldheid
Transcendentie

Postmodernisme

Toeval
Anarchie
Deconstructie
Oppervlakte
Betekenaar
Onbepaaldheid
Immanentie

De volgende lezingen van het vorig seizoen zijn verkrijgbaar op cassette:

1. *'Zijn alle mensen gelijk?'*, over tolerantie door Roel Kuiper.
2. *'De uitdaging van het pluralisme'*, door Timon Ramaker (op stencil: f 2,50 incl. porto).
3. *'Hoopvolle beloften, als bronnen in de oases van onze woestijntijd'*, door Wim Rietkerk.
4. *'Onvermogen om tot vertrouwen te komen'*, (goed als inleiding op het weekend van 28-30 jan.) door Wim Rietkerk.
5. *'Het werkelijkheidskarakter en de zekerheid van het Godsgeloof'*, door Roel Kuiper.

U kunt deze cassettes bestellen door overmaking van f 5 per cassette (plus porto: f 1,90 voor 1 cass. en f 2,70 voor 2-4 en f 5 voor 5 cass.) op giro 2069742 van l'abri te Utrecht met vermelding van het nummer.

L'abri in Eck-en-Wiel: Week-ends

1) 14-16 januari: Vergeving

Soms wordt er gezegd, na een heel pijnlijke geschiedenis: je moet vergeven! Is er niet ook plaats voor woede? Wat is vergeven?

vrijdagavond 20.00 uur: *Verzoening volgens de bijbel*, door Greta Rietkerk.
zaterdagmorgen 10.30 uur: *Wanneer is er ruimte tot vergeven?*, door Wim Rietkerk.

zaterdagmiddag 15.00 uur: *Seminars.**
zaterdagavond: *Open tribune*. Wij hebben ontdekt hoe velen er onder onze gasten zijn, die op het gebied van muziek, poëzie, literatuur of toneel iets te bieden hebben. Zij worden bij dezen uitgenodigd die avond een bijdrage te leveren.
zondagmorgen 11.00 uur: *Samenkomst* o.l.v. Wim Rietkerk.

* Met 'seminars' wordt bedoeld een in groepen voortgezette bespreking van hetzelfde thema onder leiding van medewerkers van l'abri.

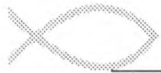
2) 28-30 januari: Vertrouwen

Dit week-end gaat over onmacht om tot vertrouwen te komen. Wat kan daarvan de oorzaak zijn? Hoe overwin ik die barrières?

vrijdagavond 20.00 uur: *Welkom en bijbelstudie* door Ken Wiering.
zaterdagmorgen 10.30 uur: *'Leren vertrouwen'*, door Wim Rietkerk.
zaterdagmiddag 15.00 uur: *Seminars.**
zaterdagavond: *Film en ungame*.
zondagmorgen 11.00 uur: *Samenkomst* o.l.v. Wim Rietkerk.

3) 11-13 februari: Verlangen

'Ons hart is onrustig in ons... totdat het rust vindt in God'. Verlangen is de keerzijde van die onrust. De kern van die onrust is angst. Welke angsten

kunnen ons kwellen? Hoe versterken wij het verlangen?

vrijdagavond 20.00 uur: 'Verlangen' (bijbelstudie) door Roel Kuiper.
zaterdagmorgen 10.30 uur: 'Angst en verlangen' door Wim Rietkerk.
zaterdagmiddag 15.00 uur: *Seminars*.
zaterdagavond: *Open tribune*. (zie bij 15 jan.)
zondagmorgen 11.00 uur: *Samenkomst* o.l.v. Wim Rietkerk.

4) 4-6 maart: Verwerken

Dit week-end gaat over thema's uit het werk van Dostojewski: schuld en boete en het vraagstuk van het lijden. Al lezend en luisterend helpt het ons (zo hopen wij) ook zelf onbegrepen thema's uit eigen leven te verwerken.

vrijdagavond 20.00 uur: 'Schuld en boete', bijbelstudie door Tjitske en Roel Kuiper.
zaterdagmorgen 10.30 uur: *De gebroeders Karamazov en Iwans vraag*: dwingt lijden niet tot atheïsme? door Robert Doornenbal.
zaterdagmiddag 15.00 uur: *Seminars*.
zaterdagavond: *Shadowlands* (film) van C.S. Lewis.
zondagmorgen 11.00 uur: *Samenkomst* o.l.v. Margreet Doornenbal.

5) 18-20 maart: (Ver)delen

Het is een traditie geworden een keer per jaar Bob Goudzwaard als hoofdspreker te hebben. Dit weekend zal gaan over de belangrijke vraag hoe wij vanuit de bijbel moeten aankijken tegen onze welvaartssamenleving. Wij horen van het Gatt-overleg en Delors' superplan. De titel van Goudzwaard's lezing is: *Vermenigvuldigen of delen?* Hoe doe je dat: leven met genoeg? Vooral, als behoeften steeds worden opgeschroefd en de schaarste van de middelen ons tegen absolute grenzen doet oplopen.

vrijdagavond 20.00 uur: *Welkom en bijbelstudie* door W. Rietkerk.
zaterdagmorgen 10.30 uur: *Vermenigvuldigen of delen?* B. Goudzwaard.
zaterdagmiddag 15.00 uur: *Seminars*.
zaterdagavond: *Open tribune of film*.
zondagmorgen: *Samenkomst* o.l.v. Wim Rietkerk.

Alle week-ends beginnen op vrijdagavond om 20.00 uur en eindigen op zondag na de maaltijd, die volgt op de samenkomst om elf uur (ongeveer 14.30 uur).

Speciaal aanbod: Ken en Maki bieden de mogelijkheid om met hen de avond-maaltijd op vrijdagavond om 18.00 uur te gebruiken, met name voor wie de vroege bus uit Rhenen of Tiel moeten nemen. De laatste bus uit Rhenen gaat al om 17.35 uur en de laatste bus uit Tiel om 18.32 uur. Dit aanbod geldt voor 10 personen. Wie het eerst komt, het eerst maalt. Kosten: f 5. Het totale

weekend kost f 65 voor volverdieners en f 50 voor de overigen.

Let op: U wordt verondersteld een slaapzak of lakens en sloop zelf mee te nemen.

Ook muziekinstrumenten en -bijdrage wordt zeer gewaardeerd.

B Voor de toekomst: 22-24 april: week-end in Eck-en-Wiel

6-8 mei: idem
25 juni-10 juli: zomertijd in Eck-en-Wiel.

Adres l'abri in Eck en Wiel: Huize Kortenhoeve, Burg. Verbrughweg 40, 4024 HR Eck en Wiel, tel. 03499-1914, b.g.g. 1925.

Ned. Geref. Kerk van Hoorn

De kerkeraad heeft een beroep uitgebracht op kandidaat S. Pirot, Leenveldstraat 84, 3740 Bilzen-Beverst.

Ned. Geref. Kerk van Alkmaar en Zaanstreek-Centrum

De kerkeraden hebben gezamenlijk een beroep uitgebracht op ds. P. Kurpershoek, predikant van de gemeente Assen.

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerk van Almkerk-Werkendam
Kandidaat S. Pirot heeft het door de kerkeraad in samenwerking met de kerkeraad van Gorkum op hem uitgebrachte beroep aanvaard.

schelling aandoen. De meeste dagen wordt er gevaren, maar er is ook gelegenheid de wal op te gaan. Hierbij zijn wij vaak te gast bij de plaatselijke kerk.

Van 12-16 september (een mid-week) zijn 4 aangepaste bungalows in vakantiepark 'Het Timmerholt' in Westerbork gereserveerd. We denken dat we zo 14 gasten – met 10 stafleden als verzorging – een wat huiselijke vakantie kunnen bieden.

In het najaar hebben we het F.D. Roosevelthuis in Doorn weer gereserveerd van 5-12 november. Dit is een ruim en gezellig opgezet huis, midden in de bossen, met o.a. een grote 'huiskamer'-zaal met open haard. Iedere gast of echtpaar heeft een eigen kamer. Wij zullen weer proberen een zo gevarieerd mogelijk programma te maken, zodat het deze week echt vakantie zal zijn. Min of meer 'vaste' programmaonderdelen zijn o.a. een dagje uit, een kooroptreden, sprekers, een bijbelstudie-ochtend, ontspannende activiteiten en een zondagmiddagwandeling samen met een jeugdvereniging.

Voor de lichamelijke verzorging en andere zorgen kunnen we gelukkig altijd weer rekenen op een leger van vrijwilligers (meestal vanuit onze eigen kerken). Met deze weken gaan ook altijd een dominee en een arts mee.

Verder bestaat er ook nog altijd de mogelijkheid om een aangepaste caravan te huren. Deze wordt geplaatst op de camping 'Het Grote Bos' te Doorn. Ook deze camping is geheel aangepast en rolstoel-toegankelijk.

Het sekretariaat van de werkgroep is onlangs overgegaan naar: Mw. R.A. Boshuis-Odijk, Florijnsdag 26, 3991 WL Houten, tel. 03403-79806, maar u kunt ook nog steeds terecht bij Mw. M. de Graaf-Floor, tel. 03480-22530. Bij ons kunt u inlichtingen krijgen en/of inschrijfformulieren aanvragen.

Tenslotte nog dit: Spreekt bovenstaand werk u als (ex-)verpleegkundige/verzorgende, kerk of vereniging aan? We kunnen altijd nog stafleden gebruiken die af en toe een vakantieweek of eventueel alleen een (paar) nachtdiensten willen meedraaien. Ook de hulp van kerken, vrouwenverenigingen, jeugdverenigingen, enz. kunnen we nog steeds goed gebruiken. Ideeën en reacties graag naar het sekretariaat.

De Vijverberg – Felua Een fusie in het christelijk hoger beroepsonderwijs

Na een periode van zorgvuldige voorbereiding zullen de christelijke hogescholen De Vijverberg en Felua, beide gevestigd te Ede, per 1 januari 1994 in één instituut samengaan.

Onder andere(n)

Werkgroep Recreatie Lichamelijk Gehandicapten

Vakantieweken voor lichamelijk gehandicapten en ouderen van onze kerken in 1994

Dit jaar organiseert de werkgroep niet twee maar drie vakantieweken in mei, september en november 1994.

In het voorjaar hopen we van 30 april tot 6 mei op reis te gaan met de Prins Willem Alexander, een geheel aangepaste boot. Als alles geregeld kan worden willen we o.a. het eiland Ter-

Felua is een instituut voor hoger pedagogisch onderwijs (HPO-Pabo). De Vijverberg herbergt met name opleidingen op het terrein van hoger sociaal agogisch (HSAO) en hoger gezondheidszorg onderwijs (HGZO). De samensmelting in Ede is er één van betekenis voor het christelijk hoger beroepsonderwijs omdat hiermee met name de orthodox-protestantse doelgroepen in Nederland een dienst bewezen wordt.

De dagelijkse leiding van de nieuwe hogeschool berust bij een College van Bestuur (CvB) waarvan drs. M. Burggraaf voorzitter is. De beide andere leden zijn drs. C.G. Elings (plv. voorzitter) en drs. Joh. Vuijk. Er zijn vier sectorale directeurs benoemd: Dr. P. Blokhuis (HGZO), drs. J.P. Moret (HSAO), drs. V.W. van Poortvliet (HPO) en de heer G. van der Stouw voor de sector Contractactiviteiten waarin o.a. Nascholing en een deel van de Nieuwe Taken van de hogeschool zijn ondergebracht.

De Vijverberg-Felua heeft, gezien de christelijke identiteit, naast een regionale ook een uitgesproken landelijke functie.

Het aantal studenten bedraagt ca. 1750; daarnaast zijn er enkele honderden deelnemers in Nascholing en Post-HBO activiteiten.

De nieuwe hogeschool herbergt 11 opleidingen (waarvan een aantal in deeltijd) gericht op: sociale zorg (maatschappelijk werk, sociaal pedagogische hulpverlening); onderwijs (leraar basisonderwijs); communicatie (voorlichting en educatie); personeelsmanagement (personeel en arbeid); praktische theologie (kerkelijk werker) en gezondheidszorg (verpleegkunde en kaderopleiding).

De fusie heeft geen nadelige gevolgen voor de 175 medewerkers die aan het instituut verbonden zijn. Men heeft het voornemen om nabij het nieuwe Vijverberg-complex verder te gaan met nieuwbouw zodat een uni-locatie verkregen wordt. Hierbij zal ook rekening gehouden worden met de mogelijke toevoeging van de opleiding Journalistiek en Voorlichting van de Evangelische School voor Journalistiek in Amersfoort.

Op de te houden persconferentie van maandag 10 januari 1994 zal ook informatie verstrekt worden ten aanzien van een samenwerkingscontract met de Hogeschool De Wittenberg te Zeist en de Theologische Hogeschool van de Ger. Bond te Ede.

De Vijverberg-Felua participeert als volwaardige partner in de onlangs opgerichte Federatie van Christelijke Hogescholen.

Stichting Werken maakt aangepaste vakanties mogelijk

De afgelopen tien jaar zijn er veel interessante vakantiemogelijkheden voor gehandicapten ontstaan. Daar waar eerst alleen groepsvakanties georganiseerd werden, wordt momenteel een scala aan activiteiten in binnen- en buitenland aangeboden.

Slechts door de inzet van vrijwilligers kunnen gehandicapten via de Stichting Werken op vakantie.

Lichamelijk gehandicapte mensen kunnen kiezen uit twee vakantiemogelijkheden.

Op de eerste plaats individuele vakanties. Het *vakantiebemiddelingsbureau* van de Stichting Werken bemiddelt tussen gehandicapte vakantieganger en vrijwilliger. Er wordt een vrijwilliger gezocht, die zo goed mogelijk past bij de gehandicapte. Hierbij wordt onder andere gelet op leeftijd, woonplaats en interesses. De gehandicapte bepaalt het reisdoel, in binnen- of buitenland, en de duur van de vakantie. Vaak gebeurt dit in overleg met de vrijwilliger. Daarnaast worden er *groepsvakanties* georganiseerd voor oudere lichamelijk gehandicapte mensen in Ermelo en Lemele. Tijdens deze vakantieweken worden de gasten verzorgd door vrijwilligers (waaronder een arts, verpleegkundigen en ziekenverzoekers, maar ook mensen zonder ervaring).

De vraag naar vakantiemogelijkheden neemt steeds toe, daarom moet de Stichting Werken meer vrijwilligers werven.

Vrijwilligers én gehandicapte mensen uit het hele land kunnen zich opgeven. Nadere informatie over aangepaste vakanties kunt u verkrijgen bij:

Stichting Werken
Lange Voorhout 48
2514 EG Den Haag
070-3.64.99.20

Actie voor vrijlating van ds. Mehdi Dibaj

De VCVM-NEDERLAND, de Vereniging van Christenen tegen Vervolgung en Marteling, is een actie gestart van de Iraanse predikant Mehdi Dibaj. Deze predikant werd in 1985 gearresteerd zonder dat een aanklacht tegen hem werd ingediend. Hij is nog steeds niet voor een rechtbank verschenen, wat in strijd is met de internationale regels. De reden van zijn arrestatie is dat hij actief was in het uitdragen van het Evangelie onder moslims. Hij heeft zich van de islam tot het christelijk geloof bekeerd, waarop de doodstraf staat in Iran, maar deze bekering vond al 43 jaar geleden plaats. Ds. Dibaj zit gevangen in de gevangenis van Sari, de hoofdstad van de provincie Mazandaran. Zijn situatie is sinds kort enigszins verbeterd. Hij heeft namelijk enige keren een kort proefverlof gehad. Daarom is er hoop dat een actie voor zijn vrijlating resultaat zal hebben.

De VCVM vraagt alle christenen in ons land zoveel mogelijk handtekeningen te verzamelen onder het verzoek aan de Iraanse autoriteiten om ds. Dibaj vrij te laten. Ook kunt u zelf een brief schrijven aan de Iraanse autoriteiten. Een handtekeningenlijst en een voorbeeldbrief kunnen aangevraagd worden bij **VCVM-NEDERLAND, postbus 451, 3800 AL Amersfoort.**

Wie in Mij gelooft, zal leven, ook al is hij gestorven.

Met diepe droefheid, maar dankbaar voor hetgeen hij voor onze gemeente heeft betekend, geven wij kennis van het plotseling overlijden van ons gemeentelid, broeder

M.A.B. HOOGENHUIZEN

in de leeftijd van 56 jaar.

Met zijn vele gaven heeft hij onze gemeente achtereenvolgens op verschillende terreinen gediend, o.a. als jeugdleider, diaken, voorzitter van de Commissie van Beheer en preekvoorzitter. Wij ervaren zijn heengaan als een zeer groot verlies.

De Here trooste zijn vrouw en kinderen en geve de kracht om dit verlies te verwerken.

Namens de kerkeraad van de
Nederlands Gereformeerde Kerk te
Leerdam,
Drs. P. Veldhuizen, praeses
F.S. Kremers, scriba

Leerdam, 18 januari '94